

Využití poznatků behaviorální ekonomie v rámci města Zlín

Veronika Číčelová

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Čičelová**
Osobní číslo: **M16059**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Využití poznatků behaviorální ekonomie v rámci města Zlín**

Zásady pro vypracování:

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Provedte průzkum literárních pramenů a zpracujte teoretické poznatky týkající se behaviorální a klasické ekonomie.

II. Praktická část

- Popište a analyzujte současnou činnost odboru ekonomiky a majetku a odboru právního na Magistrátu města Zlín.
- Navrhněte zdokonalení činnosti Magistrátu města Zlína na základě využití behaviorální ekonomie.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: **cca 40 stran**
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CARTWRIGHT, Edward. Behavioral economics. 2nd ed. Abingdon: Routledge, 2014, 556 s. ISBN 978-0-415-73761-6.
EPSTEIN, Richard Allen. Právo, ekonomie a politika. Praha: Wolters Kluwer, 2010, 288 s. ISBN 978-80-7357-529-8.
THALER, Richard H. Neočekávané chování: příběh behaviorální ekonomie. Praha: Argo, 2017, 377 s. ISBN 978-80-257-2121-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Filip Kučera**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: **14. prosince 2018**
Termín odevzdání bakalářské práce: **14. května 2019**

Ve Zlíně dne 14. prosince 2018

L.S.

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

Jméno a příjmení: .....

.....

podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou behaviorální ekonomie a využití jejích poznatků v rámci města Zlín. Konkrétněji se práce zaměřuje na vybírání poplatků za poskytnutí nájemních bytů spadajících pod Magistrát města Zlín. Řeší, jakým způsobem je možné zefektivnit včasné provedení plateb, a to na základě návrhu behaviorální intervence. Dále charakterizuje základní pojmy z oblasti behaviorální ekonomie i klasické ekonomie a poté představuje činnost vybraných odborů magistrátu. Data potřebná k vytvoření návrhu byla čerpána z dokumentů patřících magistrátu a jeho pracovníků. V práci byl vytvořen návrh, který na základě behaviorálních principů může snížit počet dlužníků za nájemní byty a předcházet různým problémům. Přínosem této práce je seznámení čtenáře s touto oblastí a představení nového přístupu, který je možný aplikovat v různých odvětvích.

Klíčová slova: behaviorální ekonomie, klasická ekonomie, racionalita, experiment, studie, nájemní byty

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the use of behavioral economics in Zlín City. The work focuses primarily on collection of rent in apartments, belonging to the City of Zlín. This work looks more in depth into increasing ratio of on-time payments using a behavioral intervention proposal. It also describes the basic concepts of behavioral economics and mainstream economics and also introduces the activities of selected city hall departments. The data used in this work was provided by the city hall and its employees. A proposal was created in the thesis which, following the principles of behavioral economics, may reduce the ratio of late rent payments and prevent other various issues. The purpose of this work is to familiarize the reader with the topic and introduce a new approach that could be applied in many different sectors.

Keywords: behavioral economics, classical economics, rationality, experiment, studies, rental apartments

Touto cestou bych ráda poděkovala lidem, bez jejichž pomoci a podpory by tato bakalářská práce nevznikla. Děkuji Ing. Filipu Kučerovi za čas věnovaný mé bakalářské práci a cenné rady při vypracování. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům Magistrátu města Zlín za ochotu a poskytnutí potřebných informací, a ještě jmenovitě paní Bc. Michaele Novosadové a panu Mgr. Petru Machovi za vstřícnost a užitečné rady. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a trpělivost během celého mého studia.

OBSAH

ÚVOD	8
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KLASICKÁ EKONOMIE	12
1.1 HOMO ECONOMICUS	13
1.2 NEOKLASICKÁ EKONOMIE	13
2 CO JE BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE?	15
2.1 METODOLOGIE BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE.....	16
2.2 HISTORIE BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE	17
2.2.1 Základní východiska výzkumu behaviorální ekonomie.....	19
2.2.2 Richard Thaler.....	19
2.2.3 The Behavioral Insights Team	20
2.3 LIBERTARIÁNSKÝ PATERNALISMUS	22
2.4 RACIONÁLNÍ IRACIONALITA	24
2.5 BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE A BUDOUCNOST	26
3 POZNATKY ZE STUDIÍ BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE (EMOCE A ODKLÁDÁNÍ)	28
3.1 ROZHODOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ EMOCÍ.....	28
3.2 PROBLÉM S ODKLÁDÁNÍM ÚKOLŮ A VĚCÍ	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 MAGISTRÁT MĚSTA ZLÍN	32
4.1 SEZNAM JEDNOTLIVÝCH ODBORŮ.....	32
4.2 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH ODBORŮ.....	34
4.2.1 Odbor ekonomiky a majetku	34
4.2.2 Odbor právní	35
5 NÁVRH BEHAVIORÁLNÍ INTERVENCE V RÁMCI NÁJEMNÍHO BYDLENÍ	37
5.1 POPLATKY ZA NÁJEMNÉ	37
5.2 POSTUP POSKYTNUTÍ MĚSTSKÉHO BYTU A VÝBĚRU POPLATKŮ.....	38
5.3 POSTUP VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK	42
5.4 NÁVRH	43
5.5 SHRNUÍ.....	49
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	54
SEZNAM OBRÁZKŮ	55
SEZNAM TABULEK	56
SEZNAM PŘÍLOH	57

ÚVOD

Práce „Využití poznatků behaviorální ekonomie v rámci města Zlín“ představuje behaviorální ekonomii jako nový směr v oblasti ekonomie. Tato disciplína je poměrná mladá a například v České republice celkem neznámá. Oproti klasické ekonomii se liší tím, že poukazuje na člověka jako jedince, na kterého má vliv pestrá škála emocí. Díky tomu vysvětluje, že lidské jednání může být pouze omezeně racionální, na rozdíl od klasické ekonomie charakterizované zcela racionálním chováním. Souvisí s ní také pojem homo economicus, na který se takto v této problematice pohlíží. Principy této disciplíny je možné využít ve spoustě oblastí jako poskytování služeb, vzdělávání, finance, místní správa, vláda či životní prostředí.

Tato práce se skládá ze dvou základních částí, teoretické a praktické. Teoretická část představuje základní pojmy jak z oblasti klasické ekonomie, tak i behaviorální ekonomie. Především kapitola behaviorální ekonomie ji nejdříve obecně definuje a dále reprezentuje její metodologii, historii, ale také možné plány do budoucna. S touto oblastí dále souvisí pojmy libertariánský paternalismus a racionální iracionalita, které jsou zde samostatně charakterizovány. Jak jsem již psala v předchozím odstavci, v České republice je tato věda v podstatě na počátku, ale ve světě se její principy a intervence běžně aplikují v různých odvětvích. Jedním z nejčastěji skloňovaných jmen zabývajících se behaviorální ekonomikou je profesor Richard Thaler, řadící se zároveň k jejím zakladatelům. Ve Velké Británii byla založena společnost The Behavioral Insight Team, která na základě mnoha poznatků pomáhá řešit konkrétní problémy v jednotlivých oblastech. Samostatnou kapitolu zde poté tvoří poznatky ze studií behaviorální ekonomie zabývajících se dvěma aspekty, a to rozhodováním na základě emocí a problémem s odkládáním. Obsahem jsou jejich vysvětlení podložené z výzkumů a experimentů Dana Arielyho.

V druhé neboli praktické části práce se zaměřuji na behaviorální intervenci v rámci města Zlín, konkrétně na vybírání poplatku za poskytnutí nájemního bydlení. V následujících kapitolách nejdříve obecně charakterizuji Magistrát města Zlína a jeho činnost, poté se věnuji Odboru ekonomiky a majetku a Odboru právním. Oba tyto odbory s problematikou nájemního bydlení souvisí, vysvětlují tu jednotlivé postupy konané těmito odbory. Všechny potřebné informace pro návrh behaviorální intervence jsem čerpala z konzultací s pracovníky na Magistrátu a z potřebných dokumentů, například z výročních zpráv.

V rámci behaviorální intervence u nájemního bydlení jsem se inspirovala studií provedenou The Behavioral Insight Team, zabývající se zefektivněním včasných plateb za kanalizaci. Následně jsem vypracovala návrh, jak upravit vzhled Upomínky zasílané dlužníkům při pozdním zaplacení poplatku. Na závěr shrnuji možné výsledky, které mohou být nápomocny při účinnějším výběru poplatků.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Bakalářská práce si klade za cíl využít principy behaviorální ekonomie v rámci města Zlín, a to konkrétně při vybírání poplatků za nájemní byty ve vlastnictví Magistrátu města Zlína. Výsledkem je poté vytvoření návrhu pro tuto organizaci, který může vést k zefektivnění vybírání poplatků a snížení nákladů u prováděných činností souvisejících s pozdními platbami. Cílovou skupinou jsou zde dlužníci, kteří neprovádějí danou platbu včas.

V práci se využívá literární rešerše, která pojednává o pojmech jako behaviorální ekonomie a její metodologie, historie behaviorální ekonomie, klasická ekonomie, homo economicus, neoklasická ekonomie atd. Jsou zde použity odborné publikace a články vydané nejčastěji přímo ekonomy nebo profesory. Potřebné informace v bakalářské práci jsou čerpány z konzultací s jednotlivými pracovníky na magistrátu a ze souvisejících dokumentů a podkladů patřících magistrátu. Konzultace probíhaly spíše formou nestandardizovaného rozhovoru s konkrétními vedoucími na příslušných odborech a odděleních. Každá konzultace trvala cca. 40-45 minut. Všechny tyto poznatky následně poslouží k vytvoření návrhu behaviorální intervence v oblasti nájemního bydlení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KLASICKÁ EKONOMIE

Klasická ekonomie je v podstatě založená na svobodné tržní konkurenci a na svobodě obchodu. Z historického hlediska klasická ekonomie představovala velkou kapitolu v dějinách ekonomického myšlení, protože z ekonomie vytvořila vědu. Stalo se tak na konci 18. století a toto období trvalo do 70. let 19. století. (Honová, © 2009)

Došlo k představení ekonomie jako ustanovené vědní disciplíny, postavené na pevných základech se základními pojmy a teorií. (Holman a kol., 2001, s. 35)

Tato disciplína byla popsána v knize Pojednání o podstatě a původu bohatství národů, kterou publikoval skotský ekonom Adam Smith v roce 1776. Zmínil se v ní o myšlence „neviditelné ruky“, v podstatě vyjadřující, že pokud existuje volný trh a chová-li se každý jednotlivec v souladu se svými ekonomickými zájmy, ekonomika bude jako celek dobře fungovat. Mnoho nezávisle činěných ekonomických rozhodnutí tak povede k nezamýšlenému cíli neboli obecné prosperitě. Dále tvrdí, že ceny se musí dostatečně rychle přizpůsobovat, aby byly schopné utvářet na trhu rovnováhu mezi nabízeným a požadovaným množstvím.

Jak uvádí Jurečka, (2017, s. 20) klasický přístup je tak založen především na dvou předpokladech, a to:

- lidé sledují svůj ekonomický zájem,
- ceny dokáží svým pohybem zajistit neustálé obnovování rovnováhy na trzích.

Jak již bylo zmíněno, k důležitým znakům klasické ekonomie patří racionální chování. Racionální chování lze představit jako obecný pojem, protože se v průběhu let měnil.

V nedávné historii se racionalita stala všeobecnou a mimokulturní vlastností člověka, která představuje přiměřenost prostředků určitému cíli. U člověka to tak znamená způsob dosažení daného cíle a ne představování volby cíle. Hlavním znakem je minimalizace nákladů a maximalizace očekávaného užitku nebo se také může říct kalkulace očekávaných užitků a nákladů. To lze zařadit k obecně známým faktům této problematiky, avšak v současnosti se v racionalitě klade důraz na preferenci dlouhodobých zájmů před krátkodobými zájmy. Racionální chování také určuje schopnost systematicky neopakovat stejné chyby neboli adaptibilita člověka. (Racionální chování účastníků, © 2012)

1.1 Homo economicus

Pojem homo economicus (neboli v češtině člověk ekonomický) můžeme definovat jako model ekonomického chování, který se odvíjí od pojetí osobního zájmu jako základního psychologického faktoru ekonomického jednání. Toto pojetí se zařazuje do problematiky klasické a neoklasické ekonomie.

Znamená to, že homo economicus se snaží chovat racionálně při uspokojování svých potřeb. Takovéto chování následně vede k nejjednoduššímu způsobu a nejsnazší cestě, jak dosáhnout určitého cíle. Jinak řečeno, člověk se snaží najít pomocí racionálních prostředků co nejlepší rozhodnutí, a to při vynaložení co nejmenších prostředků. Všechno pečlivě kalkuluje z hlediska zisků a ztrát a přitom zpracovává veškeré informace. (Hobza, Assenza, Zlámal, 2006, s. 22)

V ekonomice založené na peněžním hospodářství všichni lidé v podstatě upřednostňují větší množství peněz než menší, ať už mají jakékoliv zájmy a cíle. Není to nic nepřirozeného, a to z logického důvodu, protože díky penězům často existuje snazší přístup ke zdrojům potřebných k realizaci vlastních cílů. Z tohoto hlediska vlastně každý člověk představuje homo economicus. (Jurečka, 2018, s. 30)

1.2 Neoklasická ekonomie

Na pojetí klasické ekonomie navazuje neoklasická ekonomie. Ta se objevila kolem roku 1870. Tento směr vznikl v podstatě jako reakce na marginalistickou revoluci a už podle názvu se jednalo o napojení na své předchůdce. (Riegel, 2007, s. 22)

Klíčové zde bylo uvědomění, že hodnota už není vnímána pouze jako subjektivní projev ekonomického aktéra, ale i jako výsledek vzájemného působení sil nabídky a poptávky. Zatímco poptávka je stále určena jako osobní názor spotřebitele, nabídka je ovlivněna náklady. Představitelé této disciplíny porozumí národnímu hospodářství jako soustavě dílčích trhů, které směřují prakticky ve fyzikálním smyslu vlastními silami k rovnováze. Ekonomie je tu pochopena jako věda o optimální alokaci zdrojů. V podstatě je ji možné rozdělit jako dvě poměrně samostatné oblasti, a to teorie ekonomické rovnováhy a teorie ekonomického blahobytu.

Karel Riegel ve své knize uvádí, že principy teorie ekonomické rovnováhy se už zabýval Alfred Marshall, který se při jejím zkoumání ale věnoval vždy jenom dílčímu trhu určitého zboží (zároveň předpokládal, že ostatní trhy jsou neměnné). Také došlo nahrazení klasic-

kého pojmu „hodnota“ za výraz „cena“. V rámci této teorie je tu sledována všeobecná rovnováha trhů, která „čistí trhy“ od převisů z hlediska poptávky i nabídky. Celkově jde o zodpovězení otázky, jestli je tržní systém stabilní a rovnovážný. (Riegel, 2007, s. 22)

U teorie blahobytu se přidalo zkoumání, zda je tržní systém i efektivní a jestli ze situace rovnováhy vyplývá maximální uspokojení potřeb dosažitelné z daných zdrojů. Jeden z představitelů Arthur Cecil Pigou tu dospěl k názoru, že to tak pokaždé být nemusí, protože princip klesající mezní užitečnosti říká, že přírůstek užitečnosti se snižuje dohromady s rostoucím nasycením potřeb. Znamená to tak, že mezní užitek bohaté osoby je menší než mezní užitek důchodu chudého člověka. Díky těmto poznatkům došlo ke znovuotevření otázky ohledně případného přerozdělení vyšší autoritou (státem), aby tak došlo ke zvýšení celkového blahobytu. Dodnes bývá tento problém předmětem diskuzí. (Riegel, 2007, s. 24)

2 CO JE BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE?

Obecně můžeme ekonomii zařadit do společenských věd, protože představuje jeden z pohledů, které zkoumají naši společenskou realitu. Není to však jediný pohled, jelikož společností se zabývá celá řada dalších společenských věd, z toho každá podle svých priorit. Protože je předmětem jejich zkoumání pouze jedna priorita, je logické, že při svých výzkumech, kvůli zájmu provázanosti a komplexnosti, musí spolupracovat nebo se ve spoustě případů překrývat. U ekonomie se tedy využívá poznatků z dalších oborů jako sociologie, demografie, historie, marketing, management, filozofie, právo, politika, etika a právě psychologie. Když se spojí dohromady ekonomie a psychologie, objeví se nová disciplína a to behaviorální ekonomie (Švarcová, 2013, s. 5)

Behaviorální ekonomie představuje skloubení ekonomie a její učebnicové povahy s psychologickými přístupy. Tento obor se snaží ukázat, jak silný vliv mají na člověka emoce, ať už se jedná o strach, očekávání, důvěru, závist, odpor, soucit nebo zlost. Všechny tyto emoce jsou na základě principů behaviorální ekonomie příčinou toho, že lidské jednání je omezeně racionální a ne zcela racionální či iracionální. V posledních letech tato disciplína velmi rychle rozvíjí. (Kovanda, 2012, s. 72)

S lidskou povahou souvisí dvě základní pravdy. „*Za prvé lidé dělají vážné chyby v rozhodování o důležitých věcech. Za druhé v situacích, kde je to nejdůležitější, lidé dokážou udržet své emoce na uzdě.*“ (Epstein, 2010, s. 115)

Webový portál BYZMAG vysvětluje pojem behaviorální ekonomie jako vědu zkoumající, jaké vlivy mohou mít emoce na naše rozhodování a do jaké výše může v rozhodování hrát roli racionální úvaha oproti spontánnímu (instinktivnímu) rozhodování, které bývá ovlivněné naším podvědomím. Příkladem může být naprosto běžná situace, kdy je člověk nucen, se co nejrychleji rozhodnout. V takové chvíli lidé využívají svou intuici, a kdyby se jich někdo v daný moment zeptal, co je vedlo ke konkrétnímu rozhodnutí, těžko by hledali racionální vysvětlení. Zkrátka tušili, že je to tak správné a použili svou intuici nebo jak se říká „šestý smysl“.

V takových situacích u nás pracuje naše podvědomí a přitom si to nemusíme ani plně uvědomovat. Pojem podvědomí se občas nazývá jako nevědomí, protože se utváří věcmi okolo nás, které vědomě nevnímáme. Utváří se na základě vzpomínek, asociací, pocitů, vůní, barev atd. a právě tyto důležité podvědomé podněty mohou mít zásadní vliv na naše konečné rozhodnutí. (Behaviorální ekonomie v recruitmentu, © 2018)

Epstein uvádí, že z toho vyplývá fakt, že racionální chování neznamená činit jen jedno správné rozhodnutí v jakékoliv situaci, ale zkusit se ponořit do emocionálního a intelektuálního ovládnutí, které konkrétní osobě pomůže dělat věci lépe než předtím. Zároveň ale spousta lidí možná nebude nikdy schopná cokoli optimalizovat, protože existuje mnoho způsobů, jak něco udělat špatně a jen jeden způsob, který je správný. Na druhou stranu právě proto, že jsou původní záměry zatížené rizikem, může člověk, uvědomělý si svých omezení, vytvořit hodně na zlepšení své situace. (Epstein, 2010, s. 118)

Jednotná definice pro pojem behaviorální ekonomie neexistuje a každý autor, který se touto problematikou zabývá, ji definuje trochu jinak. Všichni se ale shodují na tom, že se jedná o propojení ekonomie s psychologickými prvky.

Například Edward Cartwright ve své knize představuje tuto problematiku jako testování standardního ekonomického modelu na lidech, na základě kterého je možné pozorovat, kdy co funguje a kdy ne. Následně je zodpovězena otázka, zda je možné něco vylepšit nebo opravit, aby to lépe vyhovovalo tomu, co pozorujeme. Jedná se však o praktičtější a specifitější definici, u které je ponechávána otevřená otázka, jak můžeme tento model otestovat a vyladit. Proto do knihy dodal jednodušší význam, který říká, že behaviorální ekonomie je skloubení laboratorních experimentů, psychologie a dalších společenských věd v ekonomii. (Cartwright, 2014, s. 4)

2.1 Metodologie behaviorální ekonomie

Metod využívajících se v oblasti behaviorální ekonomie je hned několik, ale v podstatě se jedná o stejné postupy, jaké se používají v dalších odvětvích ekonomiky. Nejznámější a zároveň nejvíce využívanou je experiment.

Autoři Závodný Pospíšil a Kozák (2013) popisují, že experiment se začal využívat hned na začátku zkoumání celé problematiky a o získaná data se poté opírala behaviorální ekonomie. Experimenty byly nezbytné hlavně u počáteční fáze behaviorální ekonomie, protože na základě jejich poznatků bylo možné jednodušeji rozlišit behaviorální vysvětlení procesů od standardních. Ekonomové se při experimentu neomezují pouze na základ používaných výzkumných metod, ale především na psychologické poznatky, které poté uplatňují vůči ekonomii.

U behaviorální ekonomie je velmi podporován psychologický realismus a jeho použití v ekonomii, protože může otevřít nejen nové možnosti u empirického výzkumu mimo laboratoř, ale i širší spektrum přístupů k výzkumu.

V průběhu dalších let ekonomové zabývající se touto oblastí přijali celou řadu metod používaných i dnešními ekonomy. V podstatě vystoupili za pomyslnou hranici experimentů. Zásadní část nejčastějších příspěvků týkajících se této problematiky je využití dostupných dat jako podkladů. Další metody, které se prováděly u nedávných studií, mohou být počítačové simulace, terénní experimenty nebo skenování mozku. (Závodný Pospíšil, Kozák, 2013, s. 56-57)

Právě i zmiňované terénní experimenty jsou velice prospěšné. Jako příklad uvádí Richard Thaler ve své knize, že oblast, která na základě různých poznatků ekonomům přináší ovače, je školství. Pro ekonomy totiž neexistuje jednoznačná teorie, jak maximalizovat to, co se děti během výuky naučí. Jedním z jednoduše navrženým řešení je, že pokud se učitelům, rodičům nebo dětem poskytne finanční motivace, může dojít ke zlepšení výsledků u žáků. Bohužel neobjevilo se mnoho důkazů, o účinnosti takové pobídky, ale i tu záleží na drobnostech. Třeba experiment ekonoma Rolanda Fryera upozornil na to, že účinnější je žáky odměňovat například za to, jak budou vypracovávat úkoly, jinak řečeno za vstupy než za tzv. výstupy neboli známky. Tato teorie se jeví velice rozumně, protože ukázala na podstatu, že nejvíce pomoci potřebují děti, které nevědí, jak se správně nebo lépe učit. Dává proto smysl, že odměna připadne za vypracování věcí, které vyučující považují za potřebné. Další zajímavou studií pak bylo zjištění, jak velkou roli dokáže sehrát způsob odměňování učitelů. Základem bylo, že na začátku školního roku kantoři obdrželi odměnu, kterou museli vrátit v případě nesplnění daného cíle. Na konci došlo ke zjištění, že díky tomuto podnětu se výsledky u žáků výrazně zlepšili než, kdyby dostali odměnu až na závěr školního roku s předpokladem dosažení stejných cílů. Tím se potvrzuje fakt, že terénní experimenty patří k nejsilnějším nástrojům, jak se může ekonomie založená na důkazech potřebnými důkazy vybavit. (Thaler, 2017, s 333-334)

2.2 Historie behaviorální ekonomie

Historii behaviorální ekonomie popsali ve své knize Závodný Pospíšil a Kozák (2013). Behaviorální ekonomie se často zařazuje jako v celku nové pojetí a přístup, ale spousta jejích myšlenek je mnohem starší. Tato věda se totiž vrací k základům u neoklasické ekonomie, protože v dobách, kdy se ekonomie poprvé zkonkretizovala jako jedna z oblastí

studia, psychologie jako vědní disciplína neexistovala. Byl to hlavní důvod, proč se někteří ekonomové museli zabývat i psychologickými otázkami zaměřujícími se na chování spotřebitele. Už v 18. století se psychologii spotřebitele do značné míry zabýval i skotský ekonom a filozof Adam Smith a v roce 1776 napsal knihu *The Theory of Moral Sentiments*. Tato kniha popisuje psychologické principy u chování jednotlivce a právě tyto poznatky se velmi přibližují teoretickým základům, na nichž je postavena behaviorální ekonomie.

V průběhu času se však význam psychologie jako vědní disciplíny dostával více do popředí a ekonomové častěji naráželi u ekonomického pohledu na chování spotřebitele na určité hranice. Týká se to hlavně první poloviny dvacátého století, kdy se stále zvyšovaly spekulace o tom, jakým způsobem lidé myslí a cítí, pokud se jedná o ekonomické otázky. V tomto období se do této problematiky nejvíce angažovali Vilfredo Pareto a John Maynard Keynes zkoumající spotřebitelské chování v ekonomickém rámci. Trvalo to do 50. let minulého století, během kterých však zájem o neekonomický pohled na spotřebitele opadl.

Během druhé poloviny 20. století se u vnímání ekonomie a psychologie odehrál významný posun. V té době spousta ekonomických vědců publikovala knihy a články, kde naznačovali, jak je důležité brát v úvahu psychologii a určité omezení spotřebitelovy racionality jako potřebu v ekonomické vědě. Za přímým vlivem vzniku behaviorální ekonomie stojí několik různých, a přitom v jedné době probíhajících, směrů vývoje. Od okamžiku, kdy ekonomové začali přijímat určité odchylky vyskytující se v ekonomickém chování jako výjimky, a které nešlo trvale ignorovat, psychologové mohli přijít s novými teoriemi. (Závodný Pospíšil, Kozák, 2013, s. 54-55)

Následně Závodný Pospíšil a Kozák zmiňují, že na začátku 60. let byla kognitivní psychologie považována za metaforu mozku jako informačního zařízení určeného ke zpracování informací. Díky tomu však došlo, v určité míře, k popření předchozího behavioristického pohledu na mozek pojednávající o tom, že jde o zařízení fungující na principu podnět-odezva. Naproti tomu nový náhled na fungování lidského mozku dal podnět ke vzniku spousty nových studií do té doby opomíjených témat, která byla nezbytnou součástí pro vytvoření nového ekonomického směru. Témata studií byla například paměť, řešení problémů nebo rozhodování. Několik psychologů pak začalo experimentovat způsobem, kdy čistě ekonomické modely pro ně sloužily jako srovnávací měřítko u jimi vytvořených psychologických modelů.

Na základě těchto poznatků v roce 1974 Amos Tversky a Daniel Kahneman publikovali odborný článek, jehož obsah popisoval odchylky pravděpodobnostních rozhodnutí od statistických zásad. O pět let později napsali práci „Prospect Theory: Decision Making Under Risk“, zabývající se případy porušení teorie očekávaného užitku a navrhli axiomatikou teorii zakládající se na principech psychologického vysvětlení daných porušení. S další kritikou teorie racionálního rozhodování přišel vědec Herber Alexander Simon, a to v roce 1985. Tvrdí, že i když má člověk motivaci k efektivnímu rozhodování, vykazuje často omezenou sílu vůle, nedostatečnou úvahu nebo neúplnost vlastního zájmu. O rok později se na univerzitě v Chicagu konala konference, kde mnoho vědců vydalo odborné články o problematice teorie racionálního chování. (Závodný Pospíšil, Kozák, 2013, s. 55-56)

2.2.1 Základní východiska výzkumu behaviorální ekonomie

Už od začátku prvních knih popisující behaviorální ekonomii ekonomové nastavili čtyři základní kroky, které je možné určit jako východiska výzkumu behaviorální ekonomie.

Prvním krokem je nezbytné identifikování normativních předpokladů nebo modelů obecně používaných ekonomy. Jedná se například o model očekávaného užitku a model diskontování budoucnosti. (Závodný Pospíšil, Kozák, 2013, s. 56)

Druhým krokem je důležitost prokázání porušení předpokladů či principu samotných modelů a zároveň vyloučení možných alternativních vysvětlení.

Ve třetím kroku se představí využití těchto anomálií jako inspirace k vytvoření alternativních teorií pomáhajících zobecnit dosavadní modely.

Na závěr neboli posledním krokem je vytvoření nových ekonomických modelů chování sloužících k odvozování nových důsledků jejich testování. (Závodný Pospíšil, Kozák, 2013, s. 56)

2.2.2 Richard Thaler

V současné době lze říci, že jde o jednoho z nejznámějších propagátorů behaviorální ekonomie.

Web Hospodářské noviny uvádí, že se jedná o amerického ekonoma a profesora z univerzity v Chicagu, kde učí problematiku behaviorální ekonomie. Vystudoval Western Reserve University v Ohiu a newyorskou Rochesterskou univerzitu, patří k zakladatelům behaviorální ekonomie zkoumající „neracionální“ chování lidí. Zároveň je spoluzakladate-

lem investiční společnosti Fuller & Thaler Asset Management využívající poznatky z behaviorální ekonomie.

Jak již bylo zmíněno, Thaler působí na University of Chicago Booth School of Business, od roku 1995. Už v roce 2008 vydal společně s právníkem Cassem R. Sunsteinem knihu *Nudge* (v češtině Šťouch), která má v České republice podtitul *Jak postrčit k lepšímu rozhodování o zdraví, majetku a štěstí*. (Nobelista, který polidštil ekonomii. Richard Thaler zkoumá, proč se lidé nechovají ekonomicky racionálně, © 1996-2019)

Tato kniha se snaží ukázat a navrhnout, jak je možné pomoci lidem postrčit k racionálnímu jednání v běžných situacích jako je např. spoření na penzi, utrácení peněz nebo péče o zdraví. (To, co máme, je pro nás cennější než to, co si koupíme, říká možný kandidát na Nobelovu cenu za ekonomii, © 1996-2019)

Při svých výzkumech a studiích spolupracoval i s psychologem Danielem Kahnemanem a poukázal na fakt, že lidé se ne vždy rozhodují racionálně. (Ukázal, že ekonomové žijí mimo realitu. Američan Thaler získal Nobelovu cenu za ekonomii, © 1996-2019)

V souvislosti s behaviorální ekonomikou dále stál u zrodu dalšího pojmu, tzv. libertariánského paternalismu, který jak vysvětluje, se snaží o „nápravu“ neracionálního chování lidí a snahu „postrčit“ je správným směrem a k vhodnému rozhodnutí.

Za své příspěvky do této oblasti byla Richardu Thalerovi v roce 2017 udělena Nobelova cena za ekonomii, konkrétně za propojení této disciplíny s psychologíí a výzkum zobrazující, proč se lidé na první pohled nechovají ekonomicky racionálně. (Nobelista, který polidštil ekonomii. Richard Thaler zkoumá, proč se lidé nechovají ekonomicky racionálně, © 1996-2019)

2.2.3 The Behavioral Insights Team

Problematikou behaviorální ekonomie se přímo zabývá společnost The Behavioral Insight Team. Ta nejdříve začala s aplikací behaviorální ekonomie ve Velké Británii, ale postupem času až dodnes spolupracuje s různými organizacemi, společnostmi a úřady v dalších zemích. Jedná se především o spolupráci na úrovni partnerství s místními a federálními vládami, místními úřady, podniky a charitativními organizacemi, které se pokouší využívat jednoduché změny při řešení významných politických problémů. (The Behavioral Insight Team, 2016, s. 3)

Na svých internetových stránkách uvádějí, že jejich cílem je vytváření a aplikace postřehů chování při zlepšování veřejných služeb, podávání informací v oblasti politiky a poskytování výsledků občanům a společnosti.

Na základě metod využívajících behaviorální ekonomii u konkrétních problémů už společnost dosáhla mnoho úspěchů v celé škále různých odvětví jako např. zdravotní péče nebo humanitární pomoc. Na svých webových stránkách uvádí, že doposud společnost zrealizovala více než 750 projektů včetně 400 randomizovaných kontrolovaných studií v několika zemích po celém světě. Dále také kromě vlastních intervencí otevřeně sdílí odborné znalosti a jiným organizacím pomáhá s aplikací dovedností v rámci behaviorální vědy. Jejich zaměstnanci po celém světě pořádají rozmanité workshopy a školení pro vlády či úředníky. Nejlepší výsledky z oblasti behaviorální vědy jsou následně uváděny do praxe.

Co se týká zaměstnanců, jedná se o kvalifikované a zkušené pracovníky z řad politických specialistů, bývalých státních úředníků a akademiků z různých oborů zahrnující behaviorální ekonomii, sociální psychologii, neurovědu a antropologii. V souvislosti s akademiky v organizaci hostuje i, z předešlé kapitoly zmiňovaný, profesor Richard Thaler nebo ředitelka oddělení pro výzkum chování a zdraví působící na univerzitě v Cambridge Theresa Marteau.

Hlavní sídlo se nachází v Londýně a další pobočky je možné najít v:

- Manchesteru,
- New Yorku,
- Singapuru,
- Sydney,
- Wellingtonu,

kde se jednotlivě věnují konkrétním problémům. (The Behavioural Insights Team, © 2010) Londýn má na starosti celou škálu domácí politiky, ale i mezinárodní rozvoj. (London, © 2010) V Manchesteru je to celá řada místních věcí jako recyklace, vzdělávání apod. a vytváření strategické reakce na některé z největší výzev, kterým čelí místní úřady např. zdravotní a sociální péče. (Manchester, © 2010) New Yorská pobočka tvoří spolupráci s lokálními regionálními vládními agenturami, neziskovými organizacemi a soukromým sektorem, a to v podstatě po celé Severní Americe, od Kanady po Kolumbii. Nabízí v pomoc v pestré řadě odvětví od humanitární pomoci až po důchodové úspory. (New

York, © 2010) Kancelář v Singapuru je zaměřena na inovaci sociální politiky a zlepšení výsledků soustředěných na empirismus a sociální dopad. K hlavním prioritám tu patří důchod, finanční blahobyt, sociální soudržnost a veřejné zdraví. (Singapore, © 2010) Vedoucí úloha ve vývoji nových přístupů chování ve veřejné politice spadá pod funkci pobočky v Sydney poskytující služby napříč Austrálií a asijsko-pacifickým regionem. (Sydney, © 2010) Ve Wellingtonu se soustřeďují na propojení behaviorální vědy s analýzou dat a designem zaměřeného na člověka a jejich následné použití. (Wellington, © 2010)

The Behavioral Insight Team spolupracuje s nepřeborným množstvím společností z různorodých oblastí jako vláda a společnost, mezinárodní rozvoj, energie, životní prostředí a udržitelnost, vzdělávání a dovednosti, finance, rovnost a rozmanitost, daň, práce a ekonomika, spravedlnost a bezpečnost, místní správa a služby aj.

Zde je alespoň výčet několika z nich:

- Public Health England,
- The World Bank,
- HM Revenue & Customs,
- Foreign & Commonwealth Office,
- The Growth Company,
- Greater Manchester Health and Social Care Partnership,
- Bloomberg Philanthropies,
- Center for Community Progress,
- Coffey,
- Early Learning Lab,
- Rideau Hall Foundation,
- Public Service Division Prime Minister's Office Singapore,
- The Australia and New Zealand School of Government,
- Yarra Ranges Council atd. (The Behavioural Insights Team, © 2010)

2.3 Libertariánský paternalismus

„Jedná se o slabou, měkkou formu paternalismu. Jak státní, tak soukromé subjekty se dle této doktríny mají snažit působit na lidi takovým způsobem, že jim programy či opatření nevnucují, nýbrž je jen směřují užitím vhodné architektury výběru tak, aby si lidé sami vybrali, co jim nejvíce prospívá a je pro ně nejprůhodnější.“ (Kovanda, 2012, s. 62)

S označením libertariánský paternalismus souvisí pojem architektura výběru, který lze chápat jako ovlivňování rozhodnutí podle toho, jakým způsobem jsou prezentovány konkrétní možnosti, mezi kterými se volí. (Kovanda, 2012, s. 62)

U vzniku tohoto slova stál Richard Thaler s odůvodněním, že se pro tento název rozhodl proto, aby měl schopnost vyprovokovat, jak to popisuje v knize Nečekávané chování. Rozhodně se tak stalo a dodal, že rozdmýchání na akademické půdě díky nějaké kontroverzi je dobrou věcí. On a jeho kolegové přišli s myšlenkou, že státní a privátní instituce mohou ovlivňovat chování občanů, ale nemusí být přitom potlačena svoboda jejich volby. Takto se v podstatě spojila dvě slova dohromady, protože ovlivňování lidí včetně nařízení, co mají dělat (nejčastěji se jedná o vládní nařízení) se řadí k pojmu „paternalismus“ a naproti tomu stojí svoboda volby neboli přídavné jméno „libertariánský“ s významem snahy pomoci bez bránění.

Před vydáním knihy Nudge Thaler se svým kolegou Cassem Sunsteinem sepsali článek do právnického časopisu pod názvem „Libertarian Paternalism Is Not an Oxymoron“, v překladu Libertariánský paternalismus není oxymorón. Zde bylo hlavní myšlenkou vysvětlení, že ve stále složitějším světě se nemůže od lidí očekávat taková odbornost, aby se ve všech oblastech vůbec přiblížili k optimálnímu rozhodnutí, ze kterých jsou nuceni si vybírat. I když člověk někdy dělá chyby, tak ho těší, že má vlastní právo za sebe rozhodovat. Pokládá se tu však otázka, zdali je možné nějak lidem zjednodušit cestu k rozhodnutí, které mohou sami předem i zpětně posoudit jako správné, aniž by je kdokoliv přímo nutil cokoli dělat. V jiném slova smyslu, čeho je možné dosáhnout při omezení na libertariánský paternalismus. Podle jejich pojetí paternalistu představuje chování člověka, snažícího se pomoci dosáhnout lidem jejich vlastních cílů. (Thaler, 2017, s. 308-309)

Thaler ve svém bestselleru Nudge popisuje příběh pisoárové mouchy, v němž se snaží odůvodnit poznatky na základě libertariánského paternalismu. Uvnitř této myšlenky upozorňuje na fakt, že rozhodování u člověka může být ovlivněno různým pořadím možností, které si volí aneb již zmiňovanou architekturou výběru. Nejjednodušší vysvětlení může být takové, že si daná osoba navrhne architekturu, aby si v konečném rozhodnutí zvolila dobrovolně to, co chce. Je to určitě efektivnější než si výběr žádoucí možnosti vynutit. Označení „já“ nebo „my“ může znamenat u každého různě. Ať už je to například bankéř, který pečlivě volí pořadí navržených spořicíh programů nebo manažer supermarketu, kde detailně promýšlí umístění zboží. (Kovanda, 2012, s. 61) Zároveň ale Thaler zdůrazňuje, že

všechny problémy se nedají vyřešit tzv. „pošťuchováním“ a některé zákazy a nařízení jsou nevyhnutelné, protože žádná společnost nemůže existovat bez pravidel a omezení.

V rámci příběhu mouchy v pisoáru se v této oblasti zaměřil společně se Sunsteinem na výzkum, do jaké míry lze lidem pomoci, aniž by se jim nařizovalo, co mají dělat. Vycházeli ze snadného předpokladu, že lidé se dopouštějí předvídatelných chyb a pokud by tyto chyby bylo možné předvídat, dokázali by tak připravit opatření ke snížení míry chybění. (Thaler, 2017, s. 310)

Současně se studií přišla i vlna kritiky související s kontroverzním názvem anebo celkovém pojetí této oblasti. Jedním z kritiků byl ekonom Mario Rizzo, který uváděl, že pojem „my“ může značit i státní úředníky. Vysvětlil to tak: „*Libertariánští paternalisté příliš nezvažují míru, v níž obhajují vládní zásahy do ekonomiky, které mají – jak míní – vylepšit výsledky rozhodovacích procesů na úrovni privátní sféry.*“ Dále dodal: „*Není jasné, kde role státu role státu začíná, a kde končí, zda jenom radí nebo vynucuje. Ve skutečnosti se pak podobná opatření mohou stát zbraní v ruce silných zájmových skupin, například penzijních fondů.*“ (Kovanda, 2012, s. 61) Na tuto kritiku následně Thaler argumentoval vysvětlením, že lidé často tíhnou k zachování daného stavu, tzv. status quo. Znamená to, že nemají zájem měnit jednou ustanovený způsob jednání do té doby, dokud se neobjeví do velké míry přesvědčivý impuls pro to, aby tak učinili. Vycházel přitom z psychologických výzkumů. Jednodušeji řečeno, lidé se obvykle objevují ve stádiu „mouchy, snězte si mě“, i když to pro ně znamená negativní důsledek a jdou přímo proti sobě. Je to hlavní důvod, proč je potom vhodné, aby jim někdo ukázal v dané situaci ideální směr. I když si to většinou ani neuvědomují, nakonec to má pro ně příznivý dopad. Navzdory kritikům, Thalerovy přístupy postupem času získávají na popularitě a oblibě, i například z důvodů finanční krize. Těmito myšlenkami byl ovlivněn i bývalý americký prezident Barack Obama. (Kovanda, 2012, s. 61-62)

2.4 Racionální iracionalita

„*Tvrzení, že se lidé všeobecně chovají racionálně, je vnitřně konzistentní. Totéž platí o opačném tvrzení, totiž že lidé vždy jednají iracionálně.*“ (Caplan, 2010, s. 165) Jak uvádí profesor Caplan, mnohem rozumnější a více smysluplnější je fakt, u kterého se předpokládá, že míra lidské iracionality se mění v důsledku toho, jak se mění náklady chybného rozhodování. Na scénu tak přichází termín racionální iracionalita představující jenom drobnou změnu existujících modelů lidského jednání. Několik vědeckých pracovníků pohybujících

se na hranici ekonomie a psychologie přišlo s názorem, že lidé jsou nejenom iracionální, ale míra jejich iracionality zůstává stejná nebo se dokonce zvyšuje spolu s tím, jak rostou náklady iracionality. (Caplan, 2010, s. 193)

V podstatě ekonomických modelů lidského jednání lze najít 2 základní síly, je to preference a cena. Příkladem může být, že spotřebitelské preference určují, jaký bude tvar poptávkové křivky po pomerančích. Lidé čelí tržní ceně, která rozhodne o tom, v jakém bodu křivky se budou nacházet. Výraznou výjimku tvoří iracionalita. Vyjádření souhlasu k iracionalitě se klasicky chápe jako naprosté popření ekonomických přístupů, ale ekonomie má i tak schopnost vypořádání se s tím stejným způsobem jako s čímkoliv jiným, a to díky preferencí a cen. Specifikují to dva body. První je, že lidé preferují vlastní názory. Třeba chirurg si o sobě může samolibě myslet, že dokáže skvěle operovat i v opilosti. Druhý se poté týká hmotných nákladů chybného jednání, protože každý jednotlivý typ pochybení je odlišně nákladný. Jednou se jedná o omyl nestojící nic a jindy jde o velmi nákladnou nesrovnalost, jako v případě chirurga, který tak může úspěšně svou kariéru zlikvidovat. (Caplan, 2010, s. 176)

Caplan tak vysvětluje, že když se spojí tyto dva body dohromady, zobrazí se jednoduchý model iracionálního jednání. Jakmile člověk začne přikládat hodnotu jak hmotnému bohatství, tak svým iracionálním názorům, začíná se zvyšovat cena za to, že lidé odsouvají svůj rozum stranou. Zároveň klesá počet iracionality, které si dopřávají. Toto vysvětlení vyjadřuje racionální iracionalita. Pokud by se měl ještě rozlišit tento pojem od racionální neznalosti, je to především v tom, že neznalost předpokládá, že se lidem od určitého bodu přestane další hledání pravdy vyplácet, zatímco u racionální iracionality se člověk pokouší aktivně pravdě vyhnout. Zajímavou studií může být, že tento model ukázal, jak mění se vnější podněty dokáží přimět lidi k tomu, aby vzájemně přeskakovali mezi protirečícími si názory. Důkazem může být i mylný ekonomický názor ohledně umělého navyšování mezd, kde většina osob nesouhlasně tvrdí, že toto zvýšení nad tržní úroveň zároveň zvyšuje nezaměstnanost. Profesor Bryan Caplan dává během kurzu základů ekonomie nezaměstnanost do souvislosti s nepřiměřeně vysokými mzdami a velmi často se poté setkává až s nevěřícími ohlasy od studentů. Podle Caplana se v praxi však takové iracionální názory podobného druhu uplatňují velmi selektivně. Vysvětlil to na příkladu svých studentů. Jakmile se snaží získat pracovní místo, nic jim nebrání, aby v rámci svých představ požadovali nástupní mzdu třeba ve výši milionu dolarů ročně, ale nakonec tak z reálného důvodu neučiní. Když se ale objeví v sázce jejich kariérní budoucnost, drží se klasické ekono-

mické obavy, že nabídka práce klesá. Pak nastává situace, kdy při vyplňování přihlášky na konkurz nového pracovního místa „zapnou“ svou racionalitu a říkají si: „Nechci se podceňovat, ale vstupuji poprvé na trh práce a jedinou šancí k zisku dobrého zaměstnání je, že si řeknu o takovou mzdu, která se začátečníkům obvykle vyplácí. Čím vyšší plat bych požadoval, tím nižší je šance, že mi pracovní místo nabídnou.“ (Caplan, 2010, s. 177-179)

2.5 Behaviorální ekonomie a budoucnost

Od počátku, co se poprvé objevil pojem behaviorální ekonomie, už uběhlo spoustu času a během doby tato disciplína získala na popularitě a řada ekonomů se při svých teoriích a výzkumech začala obracet tímto směrem. Doposud největší oblibu získala v odvětví financí, kde už řadu let existuje podobor jménem behaviorální finance. Otázkou tedy je, jak to půjde dál a co dalšího je možné očekávat. (Thaler, 2017, s. 329) Myslím, že nejvhodnější odpovědi na tyto otázky nabízí již několikrát zmiňovaný Richard Thaler, který navrhnul hned několik oblastí, kde je této vědy potřeba a nastínil celkový vývoj. Jsou to pouze návrhy, nikoliv žádné konkrétní prognózy.

Jeden z Thalerových názorů je, že v první řadě je velmi podstatná oblast makroekonomie. Doposud totiž právě v makroekonomii má behaviorální přístup zatím nejmenší dopad. Hlavním důvodem je fakt, že obecné otázky měnové a fiskální politiky patří k životně zásadním obecným otázkám pro blahobyt všech zemí, a pokud se mají opatření v takových oborech volit moudře, je zásadní porozumět lidem. Je pravda, že behaviorální ekonomii už praktikoval John Maynard Keynes, ale od té doby se situace nikam neposunula. Jedním z vysvětlení proč se tímto směrem nevěnuje žádná skupina ekonomů, může být skutečnost, že zde chybí dva klíčové body. Prvním je fakt, že z teorií nevycházejí předpovědi, které se mohou snadno dokázat nebo vyvrátit a druhou skutečností je relativně málo dat. Podstatnější také může být důvod, že ekonomové se většinou nedokáží shodnout ani na nejzákladnějších radách, co dělat při finanční krizi, například jako byla v letech 2007-2008. Tehdy došlo k rozdělení na dvě strany. Levicoví ekonomové zastávali keynesiánské stanovisko a tvrdili, že státy mají vysokou míru nezaměstnanosti a nízké úrokové sazby využít při investování do infrastruktury, zatímco druhá polovina pravicových ekonomů se obávala, že tyto investice nebudou dobře vynaloženými prostředky a navýšení státního dluhu by znamenalo v budoucnu rozpočtové krize a inflaci. I když není možné se shodnout na tom, z čeho přesně se skládá základní „racionální“ makroekonomický model, není vyloučené, že by zde behaviorální ekonomie mohla přinést nové poznatky. (Thaler, 2017, s. 330-331)

Richard Thaler ale tvrdí, že makroekonomie však není jedinou oblastí vhodnou pro praktickování těchto přístupů. Týká se to i rozvojové ekonomie, kde by mohly některé poznatky přispět ke zlepšení situace v chudých zemích. Všechno ovšem souvisí s tím, že je potřeba mít čím dál více důkazů podložených ekonomii. V behaviorální ekonomii se k zásadním důkazům řadí především prospektová teorie. S ní například začali ve svých výzkumech Kahneman a Tversky, protože shromažďovali data o tom, co lidé dělají a na základě výsledků sestavili teorii s cílem toto chování co nejuplněji a nejušporněji postihnout. (Thaler, 2017, s. 333)

V kapitole Metodologie behaviorální ekonomie jsem se zmínila o terénních experimentech a přínosech v oboru školství. Právě školství může být také pro několik výzkumníků motivujícím prostředím, jak využívat různé praktiky v rámci behaviorální ekonomie.

Takovým průzkumům se mohou věnovat i neekonomové, a to třeba lidé spadající pod nadnárodní společnosti. Mohou si odpovědět na otázku, zda si jsou dobře vědomi, jak takovou korporaci nejlépe řídit.

Do budoucna je i důležité řídit se různými radami a doporučení, která se během doby nejvíce osvědčila u spousty výzkumů, studií, experimentů nebo průzkumů.

Jak Thaler doporučuje, prvním krokem je pozorování, protože tak v podstatě celá behaviorální ekonomie začala. Například vyzorovala, že lidé snědí více oříšků, než chtějí, když mají misku postavenou před sebou na stole na rozdíl od toho, kdy je miska ve spíži. Díky pozorování ekonomie přinesla důkazy, že lidé chybují, a to hodně. Druhým krokem je sběr dat. Tak se zase ukázalo, že většina organizací se nutně potřebuje učit, jak se učit a poté u tohoto učení zůstat, aby mohly v průběhu času shromažďovat znalosti. Stačí pouze vyzkoušet nové věci a přitom zaznamenat, co se stane. Poslední radou může být i to, aby se člověk nebál ozvat. Dalo by se tak předejít řadě organizačních omylů. (Thaler, 2017, s. 334-336)

3 POZNATKY ZE STUDIÍ BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE (EMOCE A ODKLÁDÁNÍ)

V předešlé kapitole u vysvětlení pojmu behaviorální ekonomie je definováno, že při rozhodování na člověka působí různé emoce a právě další část se zaměřuje na důsledky vlivu emocí.

Zařadila jsem tady i téma o odkládání. Spousta lidí s tím má problém a myslím si, že to může být jedna z příčin, proč lidé neplatí včas poplatky za nájem bytů, čemu se budu věnovat v praktické části mé práce.

3.1 Rozhodování na základě emocí

V knize Jak drahé je zdarma Dan Ariely vysvětluje, že naše rozhodování a pohled na svět dokáží silně ovlivnit emoce. Díky tomu nastává podstatná otázka: „Co se stane, pokud se probudí naše iracionální já?“ a najednou se spousta lidí ocitne na vlně hned několika emocí, které nedokážou tak snadno určit, jak si nejdříve myslí. Protože pokud člověk neporozumí sám sobě, jak může předpovědět, co udělá v situaci ve velkém stresu? Může nastat okamžik, kdy je maximálně rozrušený, hladový, vyděšený až k smrti nebo vzrušený. A v této dochází k další otázce, zda je možné s tímto problémem něco udělat? Důležitým a zároveň prvním krokem je rozpoznání situace, ve které lidé začnou uvažovat iracionálně.

Například se může stát, že konkrétního člověka v práci před všemi kolegy zkritizuje jeho šéf. Tím nastává okamžik, kdy má daná osoba největší chuť zasednout u počítače a začít psát velmi ostrý email. Tady je rozhodně moudřejší zprávu přesunout do složky Koncepty a odložit její odeslání o několik dní, dokud trochu nevychladne. V této chvíli totiž člověk jedná impulzivně a neuvědomuje si možné následky, které z toho mohou vyplynout. Díky experimentům týkajících se emocí se Ariely snažil dokázat to, že by se tato problematika neměla týkat pouze psychologů, protože má výrazný dopad i na každodenní životy. Každý by v sobě měl znát obě strany svého já, jako člověka uvažujícího s chladnou hlavou a naproti tomu jednajícího pod vlivem emocí. (Ariely, 2009, s. 89)

Jeho výzkumy dále přinesly poznání, že nic jako jednoduše lidská povaha neexistuje, ale každý z nás je složen z několika jedinců, kteří se od sebe vzájemně odlišují. Také je dobré vědět to, že v situaci emocionálního vzrušení obvykle člověk udělá horší rozhodnutí než, když je v klidu. (Ariely, 2009, s. 92)

3.2 Problém s odkládáním úkolů a věcí

Dalším problémem v rámci behaviorální ekonomie může být téma odkládání. Například spousta lidí si dává za slib, že bude pravidelně posílat určitou částku na spořicí účet. V okamžiku, kdy si člověk dává konkrétní slib, je jeho jednání v klidném a racionálním stavu, až později začínají napovrch vyplavovat různé emoce. I tomuto se věnoval Ariely.

Když se mluví o spoření, tak často nastává situace, že jakmile si člověk rozvrhne a připraví celý spořicí plán, krátce na to jde kolem výlohy obchodu, kde zahlédne např. tričko ve slevě nebo vysněný mobil za zvýhodněnou cenu a hned usoudí, že tyto věci nutně potřebuje a musí koupit. Jako alibi nejčastěji použije frázi, že začne spořit od zítřka. A poté může začít neustálé odkládání dlouhodobých cílů kvůli užítku z krátkodobého potěšení. (Ariely, 2009, s. 97)

Jak dále Ariely uvádí, s tímto problémem se provádělo už několik experimentů a ve zjištění se přišlo na to, že problém s odkládáním má skoro každý. Důležité tady však je to, že jakmile si jedinci tuto slabinu dokáží přiznat, je větší šance se s tím vyrovnat a stav napravit. Dan Ariely (2009) tuto studii ve své knize vysvětluje tak, že každý z nás si potřebuje vypěstovat disciplínu a naučit se odolávat pokušení. I přes vynaložení velké snahy spousta lidí selhává a nedaří se jim dosáhnout dlouhodobých cílů a to proto, že se k ničemu nezávázali napevno a jednoduše podléhají pokušení. Ovšem vždy tu existuje možnost zapojení nějakého kontrolního mechanismu, který může našemu odhodlání pomoci.

Příkladem může být příběh, který v New York Times zveřejnil novinář John Leland týkající se problému spoření. Vypráví o ženě žijící v americkém Michiganu, která se rozhodla, že své finanční problémy začne schválně zveřejňovat na internetu. Stalo se to tak, že jednou Tricia, tak si říkala, zjistila, že dluží 22 302 dolarů, a to jen na kreditních kartách. Velmi se za to styděla, že se o tom neodvážila říct ani svým rodičům, ale zároveň se rozhodla o mnohem odvážnějším kroku, začala o svých financích veřejně blogovat. Na nově založených webových stránkách každý den vystavila osobní údaje o stavu na svém kontu a hodnotu svých dluhů. Zmínila se i o tom, že aktuální čistý majetek je -38 691 dolarů, což znamenalo, že její dluhy a hypotéka byly vyšší než její aktiva. Hlavním důvodem proč se k tomu všemu takto odhodlala, byl fakt, že díky veřejnému blogu získá motivaci ke splácení svých dluhů a skutečně se tak stalo. Po roce od založení blogu se částka změnila na 15 312 dolarů. Nejedná se ovšem o žádný ojedinělý případ, v současné době existuje hned několik takových blogů v řádu stovek, ne-li tisíců. Tento případ představil skutečnost, že

lidé žádají na internetu další lidi, aby jim dokázali pomoci v udržení disciplíny, protože banky jim samy v tom pomoc nechtějí. (Ariely, 2009, s. 105)

Z takových a podobných experimentů dobře vyplynul fakt, že pro nastavení disciplíny je největší pomoc, když se v případě závazků a termínů ozve pevný hlas zvenku. (Ariely, 2009, s. 100)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 MAGISTRÁT MĚSTA ZLÍN

Magistrát Zlína se řadí mezi výkonné orgány města, který zajišťuje realizaci činností schválených zastupitelstvem a radou města v oblasti jeho samostatné působnosti. Dále také magistrát vykovává přenesenou působnost ve věcech, které stanoví zákon.

Z hlediska organizace magistrát tvoří primátor, náměstci primátora, tajemnice a zaměstnanci obce zařazení do kompetencí magistrátu. Ten se poté člení na útvary, které ustanovuje Rada města Zlín (RMZ) a patří do nich i zaměstnanci Statutárního města Zlína (SMZ), začlenění do magistrátu a organizační složky SMZ. (Statutární město Zlín, 2018a)

4.1 Seznam jednotlivých odborů

Magistrát je rozdělen na několik odborů, které ustanovila Rada města Zlína pro konkrétní odvětví činností. V každém úseku stojí v čele vedoucí odboru, který je jmenován a odvoláván v souladu s příslušnou legislativou. Úkolem vedoucího je řízení příslušného odboru a jeho zaměstnanců v rozsahu stanoveném organizačním řádem magistrátu. Některé odbory se pak mohou ještě vnitřně členit na další části neboli nižší organizační stupně, nazývané se pojmem oddělení. Oddělení má v kompetenci zabezpečování ucelené agendy a v jeho čele stojí vedoucí oddělení. Ten je podřízen vedoucímu daného odboru. Pokud se jedná o samostatná oddělení, vedoucí se zodpovídá přímo tajemnici.

Zde je seznam všech odborů, v některých případech rozčleněných na oddělení (nebo se také někdy používá termín středisko), které zřídila Rada města Zlína. (Statutární město Zlín, 2018a)

- Odbor kanceláře primátora
  - Oddělení sekretariátů
  - Oddělení organizační
  - Oddělení autoprovozu
- Odbor stavebních a dopravních řízení
  - Oddělení spisovny a administrativy
  - Oddělení stavebně správních řízení I
  - Oddělení stavebně správních řízení II
  - Oddělení stavebně správních řízení III
  - Oddělení stavebně správních řízení IV
  - Oddělení dopravně správních řízení

- Odbor životního prostředí a zemědělství
  - Oddělení vodního hospodářství
  - Oddělení ochrany přírody a zemědělství
  - Oddělení ochrany ovzduší a odpadového hospodářství
- Odbor městské zeleně
  - Oddělení lesů
  - Oddělení městské zeleně
  - Oddělení městské zeleně Jižní Svahy
  - Oddělení dětských hřišť
- Odbor vnitřní správy
  - Oddělení spisovné a archivní služby
- Odbor školství
  - Oddělení školství a správy zařízení
- Odbor občansko-správních agend
  - Oddělení matrik a ověřování
  - Oddělení dopravních přestupků a řidičských průkazů
  - Oddělení evidence motorových vozidel
- Odbor živnostenský
  - Oddělení registrace živností
  - Oddělení kontrolní a správní
- Odbor právní
  - Oddělení právní
  - Oddělení přestupkové
  - Oddělení vymáhání pohledávek
  - Oddělení veřejných zakázek
- Odbor sociálních věcí
  - Oddělení technicko-ekonomického zabezpečení
  - Oddělení sociálně-právní ochrany dětí
  - Oddělení sociální práce
- Odbor kultury a památkové péče
- Odbor realizace investičních akcí
  - Oddělení přípravy
  - Oddělení realizace

- Odbor informatiky
- Odbor kulturní centrum
- Odbor ekonomiky a majetku
  - Oddělení rozpočtu a controllingu
  - Oddělení účtáren
  - Oddělení pozemkové a nebytové správy
  - Oddělení správy domů
- Odbor dopravy
  - Oddělení koncepce a realizace dopravních staveb

4.2 Charakteristika vybraných odborů

V rámci mé bakalářské práce jsem se zaměřila na výběr poplatků za byty, které jsou v majetku statutárního města Zlín, a občanům je pronajímá Magistrát města Zlín. Objevuje se tu totiž řada jedinců neplatících včas a následně nereagujících ani po zaslání upomínky k platbě. S problematikou neplacení se zabývají především 2 odbory a to odbor ekonomiky a majetku a odbor právní, které spolu úzce spolupracují.

4.2.1 Odbor ekonomiky a majetku

Celkově tento odbor plní funkci koordinace, řízení a zabezpečování při zpracování účetnictví statutárního města Zlína. S ohledem na občanský zákoník, zákon o obchodních korporacích, vyhlášky a nařízení města, účetní a daňovou agendu za město Zlín, odbor koordinuje výkon samosprávy v městech řízených a zřízených obchodních společností a příspěvkových organizací. Mezi jeho další úkoly je možné zařadit vykonávání samosprávních činností v oblasti hospodaření s veškerým dlouhodobým majetkem ve vlastnictví města ve smyslu platných právních předpisů a také zabezpečení bytové agendy (Statutární město Zlín, 2018a) Konkrétní zaměření v oblasti nájmu bytů se zabývá nižší organizační stupeň Oddělení správy domů.

Do jeho kompetencí souvisejících s pronajímáním se řadí celkové vedení agendy žadatelů o všechny typy městských bytů a předkládání příslušných materiálů ke schválení do RMZ a ZMZ a zajišťování provedení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí. Poté se zabývá vyhotovováním nájemních smluv a jejich dodatky a zpracováním dohod o ukončení nájmu, a to ve vztahu k bytovému fondu, garážím, garážovým státním a dalším spravovaným nemovitostem. Spravuje seznam žadatelů o podnájem a následně kontroluje užívání

bytů. V případě porušování podmínek podává návrhy o vyklizení obytných místností. Vede další agendy týkající se přechodů nájmu bytů, výměny bytů, ubytoven SMZ, nabídek bytů azylantům a uprchlíkům, žadatelů o byty v domech zvláštního určení.

Zabývá se přijímáním a vyřizováním žádostí o vyjádření a vedení evidence povolených provozoven v obecních bytech a také vedením seznamu uvolněných bytů a evidencí nájemních smluv. Po podpisu veškerých smluv mezi nájemcem a magistrátem, všechny tyto uzavřené dokumenty archivuje na svém oddělení a předává i do centrální evidence. Pokud nedochází k placení nájemného, předkládá ke schválení do RMZ a Komise bytového hospodářství RMZ materiály o schválení výpovědi z nájmu. Součástí je i následná potřebná korespondence, jako je zaslání výpovědi, kontrola plateb a další materiály, kde je možné zařadit proplacení nákladů na opravy, prominutí nájemného atd. V souvislosti s vedením evidence nájemného vyhotovuje i evidenční listy, a pokud se ke stávajícímu nájemci přihlásí další osoby, tak zajišťuje potřebné podklady. Žadateli, který má o městský byt zájem, zajistí jeho prohlídku. Na základě platných předpisů vypočítává a stanovuje úhrady za užívání bytů, k tomu zabezpečuje podklady pro vyúčtování služeb, nákladů a záloh. U žádosti nájemníka sepisuje splátkový kalendář na úhradu, který je splatný do 18 měsíců.

Dále odpovídá za brzké vystavení upomínek a následujících výzev před žalobou pro neplatiče bytů. Spolupracuje s právním odborem, konkrétně s oddělením vymáhání pohledávek, na vrácení přeplatků z důvodu případných dalších pohledávek vůči městu Zlín. Tato spolupráce nejčastěji probíhá formou konzultace.

Kromě pronájmu bytů přebírá, kontroluje a eviduje listiny a jejich kopie k pozemkům, nebytovým prostorám, inženýrským sítím, plynárenskému zařízení a vodovodům. (Statutární město Zlín, 2018a)

Obecně se na tento odbor mohou občané obrátit i v záležitostech sousedských sporů u pozemků ve vlastnictví města. (Odbor ekonomiky a majetku, © 2019)

4.2.2 Odbor právní

Úkolem právního odboru je především zajišťování právního servisu a konzultační činnosti pro ostatní orgány a organizační útvary SMZ a představitele SMZ, a to v nezbytném rozsahu. Pokud jsou stanoveny podmínky u vnitřních předpisů SMZ, tak odpovídá za právní náležitosti smluvních vztahů a eviduje smlouvy uzavřené SMZ.

V jeho kompetenci je také zastoupení a jednání jménem primátora nebo příslušného náměstka primátora v soudních, správních, trestních, rozhodčích a exekučních řízení. Pro všechna tato jednání musí být přímé pověření primátora. Nejen s agendou neplacení poplatků, ale i v dalších případech provádí přestupková řízení, řízení o správních deliktech a řízení o navrácení do pokojného stavu, a to vše ve stanoveném rozsahu. Dále také provádí zajištění při vymáhání pohledávek a povinností pro oblast samostatné i přenesené působnosti, do které se řadí i zajišťování výkonu rozhodnutí.

Pokud občané neplatí poplatky ve stanoveném termínu a ani nereagují na zasláná upozornění, přichází na scénu okamžitě odbor právní a konkrétně Oddělení vymáhání pohledávek. Právě tady se zajišťuje vymáhání pohledávek, které vznikly z titulu výkonu samostatné působnosti. Kromě pohledávek z nájmu bytů jsou tu zařazeny i pohledávky za nebytové prostory, poskytnuté služby atd. A i nároky v přenesené působnosti, kde spadají pokuty, pohledávky z ostatních správních rozhodnutí apod.

Činnosti spojené s tímto oddělením:

- provedení potřebných právních úkonů směřující k domáhání pohledávek,
- zajištění vymáhání pohledávek z poplatků na základě daňového řádu,
- podávání návrhů na vymáhání pohledávek u soudu nebo pomocí soudního exekutora,
- přihlášení pohledávek do dědického řízení a veřejné dražby,
- uplatnění pohledávek při prohlášení konkurzu nebo u likvidace a zrušení společnosti a u insolvenčního řízení. (Statutární město Zlín, 2018a)

5 NÁVRH BEHAVIORÁLNÍ INTERVENCE V RÁMCI NÁJEMNÍHO BYDLENÍ

Další kapitola bude pojednávat o návrhu behaviorální intervence pro Magistrát města Zlína, kde by se daly aplikovat principy behaviorální ekonomie v praxi. Jak jsem již psal výše, ve své práci se zabývám výběrem poplatků za byty, které jsou v majetku statutárního města.

5.1 Poplatky za nájemné

Každý rok musí Magistrát města Zlín řešit problémy s občany, kteří včas neposílají poplatek za nájem městského bytu. Tato situace končí různými dopady (záleží na okolnostech) a to buď pozdním doplácením (i s penále), zasíláním upomínek k zaplacení, podáním žaloby o vyklizení bytu, neprodloužení nájemní smlouvy k městským bytům, výpovědi z nájemních vztahů k městským bytům nebo provedením exekuce.

Ohledně bytové problematiky vede Oddělení správy domů evidenci všech souvisejících informací. Tyto informace poté každoročně zveřejňuje ve výroční zprávě. Při sběru informací jsem si hlavně kladla tyto otázky:

- Kolik je podáno žádostí o městský byt?
- Kolik bytů je ve výsledku předáno?
- Kolik se provedlo exekucí?

Před exekucí ekonomický odbor společně s právním odborem podávají žaloby nebo výpovědi, kde jsem se především zajímala o:

- počet podaných žalob o vyklizení bytu,
- počet výpovědí z nájemních vztahů k městským bytům,
- počet neprodloužených nájemních smluv k městským bytům.

Následující tabulka zobrazuje všechny tyto informace převzaté z výročních zpráv jednotlivých let 2014-2017 a osobní konzultace.

Tabulka 1 Evidence bytové problematiky v letech 2014-2018 – údaje čerpány z výročních zpráv statutárního města Zlína 2014, 2015, 2016, 2017 a osobních konzultací (Statutární město Zlín, 2015, 2016, 2017, 2018b)

Rok	Přijaté žádosti o byty	Uzavření nové nájemní smlouvy na byty	Provedeno exekucí	Podané žaloby a výpovědi		
				vyklizení bytů	výpověď z nájemních vztahů	neprodložení nájemní smlouvy
2014	159	119	15	20	18	16
2015	60	114	22	18	9	18
2016	47	86	2	13	6	7
2017	99	109	12	6	6	10
2018	99	109	4	7	2	7

Z údajů v tabulce je možné si všimnout, že každý rok byla situace různá, ale celkově se během období let 2014-2018 provedlo 55 exekucí, nařídilo 64 vyklizení bytů, 41 výpovědí z nájemních vztahů k městským bytům a rozhodlo o 58 neprodložení nájemních smluv k městským bytům. Po celkovém součtu se jedná 218 problémů, které musel magistrát řešit (konkrétně Odbor ekonomiky a majetku spolu s Odborem právním). Procentuálně jde o hodnotu 40,6 %.

5.2 Postup poskytnutí městského bytu a výběru poplatků

Celý proces poskytnutí městského bytu a následném vybírání poplatku začíná podáním žádosti o byt. Všechny žádosti se evidují na Oddělení správy domů (OSD) na Odboru ekonomiky a majetku MMZ. Každá žádost se podává na předtištěném formuláři, ale tímto zaevidováním ještě nevzniká u žadatele právo na přidělení bytu. Jak uvádí Statutární město Zlín ve svém dokumentu Pravidla poskytování bydlení v nájemních bytech v majetku Statutárního města Zlína ze dne 21. 12. 2018 (Statutární město Zlín, 2018c), aby mohl být žadateli přidělen byt, je nutné dále podat přihlášku na volné byty.

Při evidenci žadatelů je nutné splňovat následující podmínky:

- zletilá fyzická osoba,
- občan ČR nebo občan Evropské unie,

- mít ke dni podání žádosti nepřetržitý trvalý pobyt ve Zlíně nejméně po dobu 5 let a současně splňovat alespoň jedno z uvedených kritérií:
  - mít zaměstnání nepřetržitě minimálně 1 rok,
  - být OSVČ,
  - starobní nebo invalidní důchod,
  - pečovat o blízkou osobu,
  - evidování na Úřadě práce ve Zlíně, maximální délka evidence 1 rok,
  - být studentem UTB (není nutný trvalý pobyt ve Zlíně),
- nevlastnění bytu nebo jiné nemovitosti určené k bydlení ve Zlínském kraji,
- nebýt nájemce bytu ve vlastnictví nebo spoluvlastnictví SMZ,
- nemít dluhy v posledních 3 letech vůči SMZ či jím zřízeným organizacím,
- pokud v minulosti žadatel byl nájemce bytu, plnil řádně a včas povinnosti plynoucí z nájemní smlouvy,
- nebyl mu prodán byt nebo dům z vlastnictví SMZ,
- předložení všechny potřebných dokumentů.

Dokumenty potřebné k doložení:

- zpráva o přestupcích vydanou Odborem právní, která musí být bez záznamu,
- výpis z rejstříku trestů, také bez záznamu,
- osoba v pracovním poměru doloží potvrzení o výši příjmu za poslední rok, osoba vykonávající činnosti OSVČ přiznání k dani z příjmu za poslední rok, osoba s invalidním a starobním důchodem doloží výměr o důchodu, osoba přihlášená na ÚP ve Zlíně předloží potvrzení o dávkách,
- pokud se jedná o zaměstnance, musí přinést potvrzení od zaměstnavatele o době trvání pracovního poměru, osoba OSVČ živnostenský list, invalidní a starobní důchodci potvrzení o přiznání důchodu, přihlášení žadatelé na ÚP ve Zlíně potvrzení o evidenci a studenti UTB potvrzení o studiu.

Ve výše uvedeném dokumentu Statutárního města Zlín je uvedeno, že dalším krokem pro žadatele je podpis čestného prohlášení o tom, že nemá v posledních třech letech dluhy vůči SMZ nebo jím zřízeným organizacím (název dokumentu Prohlášení o bezdlužnosti a zproštění mlčenlivosti), nevlastní nemovitost určenou k bydlení ve Zlínském kraji, nebyl mu v minulosti prodán byt nebo dům z vlastnictví SMZ.

V další fázi dochází k vyřazení žádostí, které nesplňují všechny potřebné podmínky nebo pokud SMZ zjistí, že žadatel při podání nebo aktualizaci své žádosti neuvedl pravdivé údaje. Důvodem k vyřazení mohou být i skutečnosti, že žadatel dva následující roky po sobě svou žádost o byt neaktualizuje či od své žádosti odstoupí. Může se i stát, že žadatel bez vážného důvodu nepřijme žádný z nabízených bytu nebo poté nepodepíše smlouvu o nájmu bytu.

Jakmile se vyřadí nevyhovující žádosti, ostatní se seřadí do samostatného seznamu, kde se jednotlivě hodnotí bodovacím systémem podle stanovených kritérií. Za každé splnění kritéria se hodnotí příslušným počtem bodů.

Tabulka 2 Seznam kritérií s daným počtem bodů – údaje čerpány z dokumentu
Pravidla poskytování bydlení v nájemních bytech v majetku statutárního města
Zlína (Statutární město Zlín, 2018c, s. 6)

Kritéria	Počet bodů
Věk žadatele	
18-23 let	2
24-30 let	5
31-40 let	3
41 a více let	2
Počet nezaopatřených dětí do 19 let	
Jedno	3
Dvě	5
Tři a více	8
Trvalý pobyt ve Zlíně	15
Zaměstnaní žadatele, OSVČ, invalidní důchod	5
Délka podání žádosti – za každý rok	2
Poskytnutí finančního daru ve výši 1.000 Kč	10

Lidé, kteří mají zájem o nájemní prostory, mohou absolvovat prohlídky jednotlivých bytů, které společně s nabídkou na nájem uveřejňuje OSD nejméně po dobu 15 dnů na úřední desce MMZ, Magazínu Zlín a v tisku regionu Zlínského kraje. Jsou zde uvedeny podstatné informace jako adresa bytu, stručný popis bytu, fotodokumentace a podmínky uzavření nájemní smlouvy.

Konkrétní byt je zájemci poskytnut na dobu určitou (délka trvání je půl roku) po uzavření nájemní smlouvy. Ta se uzavírá na základě schválení v RMZ nejpozději do 30 dnů po

oznámení výběru určitého bytu žadatelem. Jakmile uplyne doba určitá, je možné smlouvu znovu uzavřít, tentokrát až na 1 rok, ale pouze v případě řádného užívání bytu a plnění všech povinností, které stanovuje smlouva. Pokud i nadále je všechno v pořádku, smlouva se prodlouží na trvání 2 roky a nakonec po uplynutí je uzavřena na dobu neurčitou.

V případě, že nájemce včas nezaplatí stanovenou částku, tak se po úplném zaplacení dluhu smlouva prodlouží pouze o 3 měsíce. O 3 měsíce se dále smlouva prodlužuje za předpokladu, že nájemce splatí dlužné úroky z prodlení nebo na ně uzavře splátkový kalendář.

Jak je dále v dokumentu Pravidla poskytování bydlení v nájemních bytech v majetku statutárního města Zlína (Statutární město Zlín, 2018c) uvedeno, v každém bytě musí být přiměřený počet osob v závislosti na jeho velikosti. I k tomuto bodu SMZ stanovuje podmínky týkající se maximálního počtu bydlících osob na následujících adresách.

Okružní 4699, Středová 4786, Nad Ovčírnou IV 344, Losky 2426, Vodní 4201-4210:

- byty o velikosti 1+kk – maximálně 3 osoby,
- byty o velikosti 2+kk – maximálně 5 osob.

Kamenná 3854, Obeciny: byty o velikosti 1+1 – maximálně 3 osoby.

Obeciny: byty o velikosti 2+1 – maximálně 5 osob.

Slezská 5258: byty o velikosti 1+kk a 1+1 – maximálně 4 osoby.

Lidé žijící mimo Zlín mají povinnost si po uzavření smlouvy zajistit trvalý pobyt na adrese domu, ve kterém se nachází pronajatý byt. Neučiní-li tak, nebude jim prodloužena smlouva. Tato podmínka se nevztahuje jen na studenty UTB. (Statutární město Zlín, 2018c)

Dále jsem na základě konzultace s vedoucím pracovníkem Oddělení správy domů Bc. Lenkou Kovaříkovou zjistila, že částky poplatků se odlišují podle lokality a nájem se pohybuje od 19,66 do 79,53 korun za m².

Ceny jsou stanoveny následovně:

- standardní byty – 79,53/m²,
- byty ve velkokapacitních domech (Okružní, Středová, Nad Ovčírnou) – 69/m²,
- byty se sníženou kvalitou - 65/m²,
- byty se státní dotací – 19,66 až 58,98/m². (Ceny v roce 2019. Téměř setrvalý stav, © 2019)

Další informace od paní Kovařikové byly, že jakmile nastává problém s placením poplatku, nabízí se možnost uzavření splátkového kalendáře na tomto oddělení. V současné době Oddělení správy domů poskytuje 2.035 nájemních bytů a nejvíce je jich v lokalitách Nad Ovčírnu, Vodní a I. a II. segment ve Zlíně. V obou dvou segmentech se nachází 360 bytů a celkově se každý rok o byt přihlásí kolem 200 žadatelů. Jak jsem již předtím psala Odbor ekonomiky a majetku v této problematice úzce spolupracuje s Odborem právním, především kvůli vymáhání pohledávek u dlužníků. V určitých situacích také spolupracuje i s Odborem sociálních věcí, a to případech, kdy v pronajatých bytech žijí děti nebo senioři. Kromě poskytnutí bytu na základě žádosti, může být občanům přidělen byt na základě krizové nebo mimořádné situace. Mluví-li se o krizové situaci, je to v důsledku živelné pohromy jako požár, povodně, výbuch plynu aj. V tomto případě je byt přidělen na nezbytně nutnou dobu, než se provedou všechny potřebné opravy původního bydlení. V mimořádných situacích se může jednat o zdravotní či sociální důvody, anebo pokud žadatel vrací byt Statutárnímu městu Zlín v prodejní zóně.

5.3 Postup vymáhání pohledávek

Při konzultacích s vedoucí Oddělení vymáhání pohledávek Ing. Ivanou Leopoldovou mi byly poskytnuty informace, že pokud nájemce ve stanovené lhůtě neplatí své závazky (poplatek za pronájem bytu), přichází na řadu správce pohledávky, který má povinnost zaslat dlužníkovi písemnou Upomínku, v termínu do 30 dnů od uplynutí lhůty splatnosti pohledávky. Tato upomínka musí obsahovat stanovení náhradní lhůty k plnění (jedná se o konkrétní datum nebo počet dnů od doručení výzvy) a upozornění na právní následky nezaplacení dlužné částky. Součástí je i výzva, aby se dlužník, v případě neschopnosti zaplacení dluhu v dodatečném termínu, dostavil k projednání způsobu zaplacení, nejpozději do data stanoveného v upomínce.

Ohledně pohledávky jsou možné 3 způsoby jejího vypořádání:

- povolení splátek – správce pohledávky společně s Odborem právním zpracuje dohodu o splátkách. Dohoda může být uzavřena s dobou splatnosti do 18 měsíců, kde oprávnění spadá pod vedoucí útvarů nebo s dobou splatnosti nad 18 měsíců s rozhodnutím Zastupitelstva města,
- prominutí dluhu/částečné prominutí – na základě písemné žádosti může dlužník požádat o prominutí nebo částečné prominutí, ale z řádného důvodu,

- upuštění od vymáhání/vyřazení pohledávky z účetnictví (odpis pohledávky) – připravení podkladů u odpisu pohledávky, pokud na ní mají vliv nové skutečnosti jako např. úmrtí dlužníka, zánik společnosti atd.

Dále mi Ing. Ivana Leopoldová vysvětlila, že v případě, pokud dlužník nesplatí pohledávku do 60 dnů od uplynutí náhradního termínu, správce ji předává k vymáhání. Toto předání u nájmu bytů probíhá hromadně, 1× ročně pokaždé nejpozději do konce března následujícího roku po vzniku pohledávky.

Vymáhání pohledávek připadá na starost Odboru právním a konkrétně Oddělení vymáhání pohledávek. Od předání pohledávky se v době do 30 dnů zašle dlužníkovi Výzva k zaplacení dluhu před podáním žaloby stanovující náhradní lhůtu k plnění počtem dnů od doručení výzvy. Jsou zde i doplněny informace upozorňující na právní následky při nezaplacení dlužné částky. Jestliže není pohledávka uhrazena v náhradní lhůtě, Oddělení vymáhání pohledávek podá k věcně a místně příslušnému soudu návrh na vydání platebního rozkazu, případně žalobu. Jakmile je rozhodnutí soudu pravomocné a vykonatelné a bude-li to mít účel, do 30 dnů po uplynutí lhůty splatnosti dle rozhodnutí soudu bude dlužníkovi zaslána výzva k úhradě s upozorněním na možnost exekuce. Může se stát, že i tak dlužník nesplní to, co mu soud dobrovolně uložil a v takové situaci Oddělení vymáhání pohledávek bez zbytečného odkladu podá návrh na nařízení exekuce soudnímu exekutorovi nebo návrh na soudní výkon rozhodnutí.

Všechny dokumenty, ať se jedná o upomínku, výpověď či předžalobní výzvu, jsou dlužníkovi zaslány poštou doporučeně neboli do vlastních rukou. Předžalobní výzva je dokument daný zákonem, který musí splňovat všechny potřebné parametry.

5.4 Návrh

Pomocí využití principů behaviorální ekonomie by se v této oblasti mohlo zlepšit a zefektivnit vybírání poplatků za nájem a předešlo by se postihům s tím související.

Jednou z příčin, proč lidé neplatí včas poplatky, a pak dochází k různým následkům, může být problém s odkládáním, o kterém byla řeč v předchozí kapitole. Jak tvrdí Dan Ariely (Ariely, 2009) každý člověk by si měl u sebe vybudovat určitou disciplínu, ale často je to velmi náročné a mnohokrát je k tomu potřeba ještě další hlas zvenku. Inspirací, jak lidem pomoci, mohou být Thalerovy výzkumy a metody tzv. „poušťouchnutí“ správným směrem, přičemž si to většina ani neuvědomí.

Využití některého poznatku by mohlo být dobrým řešením pro obě strany, tzn. občana i magistrát. V případě magistrátu může dojít ke snížení výdajů u dodatečných zdrojů vztahující se k postupu vymáhání poplatků. Tato alternativa může být nápomocna občanům při hledání způsobů, jak dodržovat právo. Důležité je porozumění, že každý člověk je jiný a může být motivován různým způsobem. Prvním krokem je pochopení, proč někteří lidé vůbec páchají tyto přestupky. Důvodů může být samozřejmě hned několik. Zde je pár nejčastějších důvodů:

- někteří lidé si myslí, že nemusí platit, protože to tak nedělá nikdo,
- někteří si to kvůli své finanční situaci nemohou dovolit,
- někteří ani netuší, že mají platit,
- ostatní lidé prostě jen zapomněli kvůli spoustě jiných dalších povinností.

Objevují se tu však i případy obyvatel, jak jsem se dozvěděla na Oddělení vymáhání pohledávek, kteří mají dostatek prostředků na zaplacení, ale záměrně nedodržují pravidla. U takových případů nedostačuje ani hrozba trestu k uskutečnění správné reakce. Může to být vysvětleno tím, že člověk má velmi optimistickou představu o svých vlastních schopnostech či vyhlídkách a domnívá se, že je nepostižitelný.

Z pohledu behaviorální ekonomie stačí v podstatě minimální až nulové vylepšení nákladů ke zlepšení této konkrétní situace. Jak již bylo zmíněno, může tak dojít k uvolnění zdrojů a času pro více závažné případy.

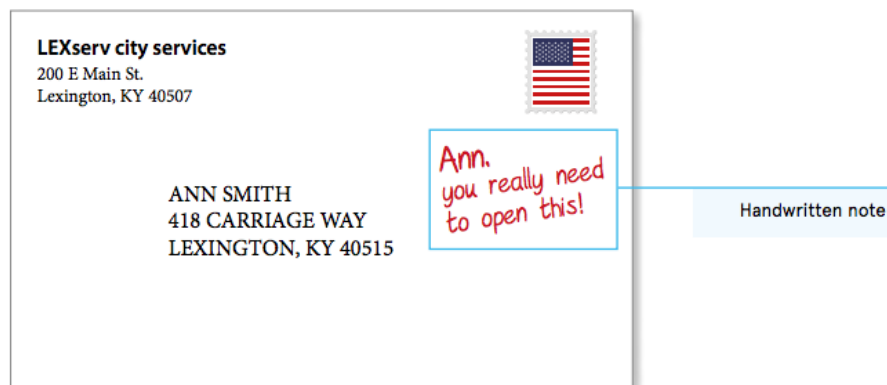
Inspirací tu pro mě byla studie provedená The Behavioral Insight Team (2016) z Velké Británie (v současnosti působí ve Spojených státech amerických), zabývající se včasnými platbami občanů za kanalizaci nebo zaplacení parkovacích lístků. Tento výzkum nebyl zaměřený na velké překážky jako správné načasování splatnosti, ale na v celku drobné změny, které pomohly k zefektivnění této situace. Tým se soustředil na úspěšné provedení stávajícího platebního procesu. Z mnoha postřehů u obyvatel vyplynulo, že ke správnému provedení plateb jsou klíčové i takové momenty jako:

- aby lidé dopis vůbec otevřeli,
- rady k jejich správnému a rychlému porozumění,
- objasnění platebního procesu.

Právě takové maličkosti, u kterých si to většinu času ani neuvědomíme, mohou být hlavním podnětem, zda lidé platí anebo ne.

Ve svém výzkumu The Behavioral Insight Team vyzkoušel, s pomocí principů behaviorální ekonomie, nejdříve upravit obálku s upozorněním na provedení platby za kanalizaci u obyvatel a následně pozměnit vzhled celkového dopisu, aby byl pro dlužníky snadno přehledný a rychle a správně srozumitelný.

Na obrázku je ukázka obálky, zasílaná jednotlivým občanům s ručně dopsanou poznámkou upozorňující na naléhavost otevření dopisu.

Obr. 1 Vzor obálky doplněné o ruční poznámku (The Behavioral Insight Team, 2016)

Obr. 2 Vzor obsahu dopisu s jednotlivými úpravami (The Behavioral Insight Team, 2016)

Druhý obrázek představuje úpravu dopisu s přidáním tří bodů, a to: označení velkým razítkem, odkaz na webovou stránku ohledně platby a tzv. úmyslnou volbu. Razítko s označením Pay Now. nebo v češtině Zaplat' ihned., zobrazuje nutnost provedení platby co nejdříve. Internetový odkaz, kde je možné platbu provést, má usnadnit a zjednodušit lidem hledání dalších informací a úmyslná volba, v tomto případě člověku vysvětluje, že pokud doposud nezaplatil, je jeho jméno zařazeno v seznamu zákazníků, kterým může být v nejbližší době vypnuta voda.

Po odeslání takto upravených listů došlo skutečně k zefektivnění plateb a předešlo se tak vysokým nákladům na soudní procesy.

V dnešní době jsou skoro všichni přesyceni množstvím informací, a aby to náš mozek zvládnul, musí dojít k odstranění podstatných věcí od nepodstatných, a to často bez přemýšlení. Z mnoha průzkumů vyplynulo, že se člověk více zaměří i na to, co vypadá trochu jinak a je pro něho výrazné.

U svého návrhu jsem se zaměřila především na vzhled dopisu a jeho stylizaci. Konkrétně v případě nesprávného placení poplatku je možné aplikovat podobná řešení jako The Behavioral Insight, např. v rámci první upomínky zaslané neplaticí osobě přidat velké označení se slovem „nedoplatek“, umístěným v horní části dopisu, Lidem tak bude hned po otevření dopisu zřejmé, co je jeho základním obsahem. Slovo „nedoplatek“ je ještě zvýrazněno velkým písmem s vykřičníkem, červenou barvou a celkově ohraničen. Pro ještě větší zdůraznění obsahu dopisu je i samotném textu slovo „nedoplatek“ zvýrazněno velkým písmem a tučně. Poslední změnu jsem provedla v části upozorňující na možné následky v případě nezaplacení. Celá tato část upomínky je ohraničena rámečkem a napsána větším písmem než ostatní text. Dále jsem velkým a tučným písmem zvýraznila případné postihy.

Myslím si, že taková úprava Upomínky je srozumitelnější a jasnější. Úřední dopisy jsou většinou psány dlouhým souvislým textem a řada lidí jim nechce nebo ani neumí věnovat pozornost. Po této úpravě si může spousta neplaticů lépe uvědomit, že nastal problém a jaká je vážnost situace.

Na následujících dvou stránkách jsou vzory Upomínky, která se dlužníkovi zasílá v případě nesplacení svých závazků. První varianta je klasický dokument, který využívá Magistrát města Zlín. Druhá varianta je vzor upravený na základě intervencí behaviorální ekonomie.

Statutární město Zlín
Magistrát města Zlína
Odbor ekonomiky a majetku
náměstí Míru 12, 761 40 Zlín, pracoviště Zarámí 4421
tel. 577 630 963, hanarehakova@zlin.eu

Č. jednací: MMZL
Vyřizuje: Řeháková Hana
Zlín: 15.4.2019

Pan/Paní

U P O M Í N K A

Vážený(á) pane(i),

na základě kontroly pohledávek a úhrad za plnění poskytovaná s užíváním bytu
č. **obytného domu čp. 1 v ulici Podlesí IV ve Zlíně**
byl zjištěn ke dni **31.3.2019** nedoplatek **v celkové výši 16315,00 Kč**, a to za:
- nájem a úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu ve výši 16185,00 Kč
- poplatek (úrok) z prodlení ve výši 130,00 Kč.

Žádáme Vás o zaplacení dlužného nájemného a dlužné úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu včetně poplatků (úroku) z prodlení nejpozději do 15.4.2019 na účet č. 9021-128661/0100, variabilní symbol: 0082008152, specifický symbol: 3110082 nebo osobně v hlavní pokladně Magistrátu města Zlína (budova radnice, nám. Míru 12, dveře č. 108 - přízemí, pokladní hodiny: pondělí a středa 7:30 - 17:00, úterý a čtvrtek 7:30 - 15:00, pátek 7:30 - 14:00).

Po zaplacení bude konečná částka výše poplatku (úroku) z prodlení dopočtena.

Pokud dlužnou částku neuhradíte v daném termínu, budeme nuceni tuto pohledávku vymáhat v soudním a případně exekučním řízení. V takovém případě budete povinen(a) uhradit rovněž náklady těchto řízení.

V případě, že nejste schopen(a) svou pohledávku uhradit v daném termínu, dostavte se nejpozději do 15.4.2019 k projednání způsobu zaplacení.

Pokud jste dlužnou částku již uhradil(a), považujte tuto upomínku za bezpředmětnou.

Řeháková Hana
evidence nájemného

NEDOPLATEK!

Statutární město Zlín

Magistrát města Zlína

Odbor ekonomiky a majetku

náměstí Míru 12, 760 01 Zlín, pracoviště Zarámí 4421

tel. , e-mail

Č. jednací: MMZL

Vyřizuje:

Zlín:

Pan/Paní

UPOMÍNKA

Vážený(á) pane(i),

na základě kontroly pohledávek a úhrad za plnění poskytovaná s užíváním bytu

č. **obytného domu čp.** v ulici ve Zlíněbyl zjištěn ke dni **NEDOPLATEK** v celkové výši a to za:

- nájem a úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu ve výši

- poplatek (úrok) z prodlení ve výši .

Žádáme Vás o zaplacení dlužného nájemného a dlužné úhrady za plnění poskytovaná

s užíváním bytu včetně poplatků (úroku) z prodlení nejpozději do na účet

č. 9021-12866/100, variabilní symbol: , specifický symbol: nebo osobně

v hlavní pokladně Magistrátu města Zlína (budova radnice, nám. Míru 12, dveře č. 108 –

přízemí, pokladní hodiny: pondělí a středa 7:30 – 17:00, úterý a čtvrtek 7:30 – 15:00, pátek

7:30 – 14:00).

Po zaplacení bude konečná částka výše poplatku (úroku) z prodlení dopočtena.

Pokud dlužnou částku neuhradíte ve stanoveném termínu, budeme nuceni tuto pohledávku vymáhat v **SOUDNÍM A PŘÍPADNĚ EXEKUČNÍM ŘÍZENÍ**. V takovém případě budete povinen(a) uhradit také náklady těchto řízení.

V případě, že nejste schopni(a) svou pohledávku uhradit v daném termínu, dostavte se nejpozději do k projednání způsobu zaplacení.

Pokud jste dlužnou částku již uhradil(a), považujte tuto upomínku za bezpředmětnou.

pracovník MMZ
evidence nájemného

5.5 Shrnutí

Na základě mnoha studií, provedených výzkumů či experimentů od Thalera, Arielyho, The Behavioral Insight Team atd., by i tato intervence mohla přispět k zefektivnění výběru poplatku za nájemní byty. Z pohledu poplatníka dojde k předcházení komplikace v podobě vymáhání pohledávky, která může vést až soudnímu řízení, rozhodnutí o exekuci a vyklizení nájemního bytu. Podle informace vedoucí Oddělení správy domů, největší skupinou žijící v nájemních bytech jsou osoby v sociální nouzi a všechny tyto postihy by ještě více zhoršily jejich životní situaci.

Pro Magistrát města Zlín to má také několik výhod, jak už z hlediska efektivity, tak i finanční náročnosti. Oddělení správy domů by nemuselo řešit tak velkou agendu s neplátcími nájemníky a mohlo se věnovat dalším činnostem ve své kompetenci. Tato možnost se nabízí i pro Oddělení vymáhání pohledávek, např. s vypořádáním pohledávek a zajišťováním potřebných dokumentů.

Z finanční stránky může dojít ke snížení nákladů spojených s dílčími činnostmi při vymáhání pohledávky. Jedná se o to, že všechny dokumenty, jako jednotlivé výzvy, se každému dlužníkovi zasílají zvlášť poštou a doporučeně. Následná soudní řízení také představují pro MMZ značnou finanční zátěž. S pomocí této intervence se mohou velmi snížit náklady na dopisní papír, obálky a poté i soudní proces. Všechny tyto činnosti představují pro MMZ určité výdaje, které by se místo tohoto, mohly upotřebit někde jinde. Např., zůstaneme-li v bytovém hospodářství, magistrát vydává peníze na provoz bytů, jako platba elektrické energie, teplé vody, plynu, tepla, pohonných hmot a maziv, menších oprav a udržování, nákup materiálu, drobného hmotného majetku atd. Dále také hradí služby za telekomunikace, služby peněžních ústavů, konzultační, poradenské a právní služby či služby školení a vzdělávání. Každý rok provádí i nutné rekonstrukce a opravy v bytech nebo jejich částech.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo představení behaviorální ekonomie jako jednoho z ekonomických směrů, který je možný aplikovat v praxi, v mnoha odvětvích. Představuje uvědomění si, že každý člověk má jisté emoce, pod vlivem kterých v různých situacích jedná. Je proto důležité zamyslet se nad tím, že jedince není možné brát jako zcela racionálního, ale omezeně racionálního. Každý se totiž za stejných okolností zachová jinak.

V rámci behaviorální ekonomie už bylo provedeno nespočet výzkumů, průzkumů a experimentů, které přinesly zcela nový pohled na danou problematiku.

Dalším cílem bylo zjištění, jestli je možné některý z poznatků aplikovat v oblasti vybírání poplatků za nájemní byty patřící pod Magistrát města Zlín. Šlo o poukázání, že i malé změny, jako úprava Upomínky, mohou přispět k efektivnějšímu výběru a snížení počtu dlužníků. Provedený návrh podložený několika obdobnými studiemi ukazuje, že je možné tuto disciplínu využít i v této problematice. Ze strany dlužníka by to znamenalo ušetření problémů vyplývajících ze zvýšených výdajů na nájem a následného soudního řízení. Stačí, když si včas všimne, že má nedoplatek a má zájem jednat. Ze strany MMZ může dojít ke snížení starostí s neplatiči a soustředění se na jiné své činnosti. Po finanční stránce lze tak snížit výdaje za všechny související činnosti spojené s neplacením a využití peněžních prostředků jinými směry. Samozřejmě, pokud by se tento návrh využil přímo v praxi, určitě by bylo nutné podrobněji se zabývat všemi možnými aspekty.

Jak si spousta výzkumníků ověřila, tak lidské chování je rozmanité, a abychom došli ke správnému rozhodnutí, je nezbytné o svých pocitech a emocích přemýšlet. Důležitou součástí je i náležité zhodnocení našich schopností, které se nesmí ani moc nadhodnotit, ale ani podhodnotit. Někdy ovšem toto všechno nestačí, a je dobré mít někoho (ani to nemusíme přímo vědět), kdo nám pomůže určit správný směr, navíc formou, kterou si to ani neuvědomíme. V takových případech nakonec budeme mít pocit, že jsme na to přišli úplně sami.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ARIELY, Dan, 2009. *Jak drahé je zdarma: proč chytrí lidé přijímají špatná rozhodnutí, iracionální faktory v ekonomice i v životě*. Praha: Práh, 215 s. ISBN 978-80-7252-239-2.

CAPLAN, Bryan, 2010. *Mýtus racionálního voliče: proč v demokracii vítězí špatná politika*. Praha: NLN, s. r. o., 388 s. ISBN 978-80-7422-056-2.

CARTWRIGHT, Edward, 2014. *Behavioral economics*. 2nd ed. Abingdon: Routledge, 556 s. ISBN 978-0-415-73761-6.

EPSTEIN, Richard Allen, 2010. *Právo, ekonomie a politika*. Praha: Wolters Kluwer, 288 s. ISBN 978-80-7357-529-8.

HOBZA, Vladimír, Dora Assenza a Jaroslav Zlámal, 2006. *Základy ekonomie: studijní texty pro denní studium na vysokých školách neekonomického zaměření*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1295.

HOLMAN, Robert a kol., 2001. *Dějiny ekonomického myšlení*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 544 s. ISBN 80-7179-631-X.

JUREČKA, Václav a kol., 2017. *Makroekonomie*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 368 s. ISBN 978-80-271-9266-3.

JUREČKA, Václav a kol., 2018. *Mikroekonomie*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 400 s. ISBN 978-271-0146-7.

KOVANDA, Lukáš, 2012. *Proč je vzduch zadarmo a panenství drahé*. Brno: BizBooks, 182 s. ISBN 978-80-265-0011-7.

RIEGEL, Karel, 2007. *Ekonomická psychologie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 248 s. ISBN 978-80-247-1185-0.

STATUTÁRNÍ MĚSTO ZLÍN, 2018a. *Organizační řád Magistrátu města Zlína (včetně příloh)*. Zlín: statutární město Zlín.

ŠVARCOVÁ, Jana, 2013. *Ekonomie: stručný přehled: teorie a praxe aktuálně a v souvislostech: učebnice*. Vyd. 2013/2014. Zlín: CEED, 303 s. ISBN 978-80-87301-17-3.

THALER, Richard H., 2017. *Neočekávané chování: příběh behaviorální ekonomie*. Praha: Argo, 377 s. ISBN 978-80-257-2121-6.

ZÁVODNÝ POSPÍŠIL, Jan a Vratislav KOZÁK, 2013. *Racionální spotřebitelské chování a vliv iracionality*. Zlín: VeRBuM, 124 s. ISBN 978-80-87500-33-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

About us, © 2018. The Behavioural Insights Team [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.bi.team/about-us/>

Behaviorální ekonomie v recruitmentu, © 2018. BYZMAG [online]. [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <https://www.byzmag.cz/behavioralni-ekonomie-v-recruitmentu>

Ceny v roce 2019. Téměř setrvalý stav, © 2019. zlin.eu [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/ceny-v-roce-2019-temer-setrvaly-stav-aktuality-4717.html>

HONOVÁ, Iva, © 2009. *Půda z pohledu dějin ekonomických teorií*. Politická ekonomie 6/2009 [online]. [cit. 2019-04-18]. ISSN 2336-8225. Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/712>

London, © 2018. The Behavioural Insights Team [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.bi.team/bit-offices/london/>

Manchester, © 2018. The Behavioural Insights Team [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.bi.team/bit-offices/manchester/>

New York, © 2018. The Behavioural Insights Team [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.bi.team/bit-offices/new-york/>

Nobelista, který polidštil ekonomii. Richard Thaler zkoumá, proč se lidé nechovají ekonomicky racionálně, © 1996-2019. Hospodářské noviny [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-65908730-nobelista-ktery-polidstil-ekonomii-richard-thaler-zkouma-proc-se-lide-nechovaji-ekonomicky-racionalne>

Odbor ekonomiky a majetku, © 2019. zlin.eu [online]. [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/odbor-ekonomiky-a-majetku-cl-106.html>

Racionální chování účastníků trhu, © 2012. Klub investorů [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <http://www.klubinvestoru.com/cs/article/1078-racionalni-chovani-ucastniku-trhu>

Singapore, © 2018. The Behavioural Insights Team [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.bi.team/bit-offices/singapore/>

STATUTÁRNÍ MĚSTO ZLÍN, 2015. *Výroční zpráva SMZ 2014* [online]. Zlín: SMZ [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/clanky/dokumenty/2558/vz-2014--2-.pdf>

STATUTÁRNÍ MĚSTO ZLÍN, 2016. *Výroční zpráva SMZ 2015* [online]. Zlín: SMZ [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/clanky/dokumenty/2558/7ya1zn8z-vz-2015.pdf>

STATUTÁRNÍ MĚSTO ZLÍN, 2017. *Výroční zpráva SMZ 2016* [online]. Zlín: SMZ [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/clanky/dokumenty/2558/zei3jpwtej8i-vz-2016.pdf>

STATUTÁRNÍ MĚSTO ZLÍN, 2018b. *Výroční zpráva SMZ 2017* [online]. Zlín: SMZ [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/clanky/dokumenty/2558/bdf0pjc918bc-vz-2017--3-.pdf>

STATUTÁRNÍ MĚSTO ZLÍN, 2018c. *Pravidla poskytování bydlení v nájemních bytech v majetku statutárního města Zlína* [online]. Zlín: SMZ [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: https://www.zlin.eu/uredni_deska/10075/1_pravddla-pnskytnvand-bydlend-v-najcmndch-byttech-.pdf

Sydney, © 2018. The Behavioural Insights Team [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.bi.team/bit-offices/sydney/>

THE BEHAVIORAL INSIGHT TEAM, 2016. *Behavioral Insights for Cities* [online]. Brooklyn: The Behavioral Insights Team [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.bi.team/wp-content/uploads/2016/10/Behavioral-Insights-for-Cities-2.pdf>

To, co máme, je pro nás cennější než to, co si koupíme, říká možný kandidát na Nobelovu cenu za ekonomii, © 1996-2019. Hospodářské noviny [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-65444900-to-co-mame-je-pro-nas-cennejsi-nez-to-co-si-koupime-rika-ekonom>

Ukázal, že ekonomové žijí mimo realitu. Američan Thaler získal Nobelovu cenu za ekonomii, © 1996-2019. Hospodářské noviny [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65908070-nobelovu-cenu-za-ekonomii-ziskal-richard-thaler-ktery-vratil-ekonomy-zpatky-na-zem>

Wellington, © 2018. The Behavioural Insights Team [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.bi.team/bit-offices/wellington/>

Who we work with, © 2018. The Behavioural Insights Team [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.bi.team/about-us/partners/?hidden-s=&hidden-current-page=1#listing>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	A jiné
apod.	A podobně
atd.	A tak dále
Bc.	Bakalář
ČR	Česká republika
Ing.	Inženýr
MMZ	Magistrát města Zlína
např.	Například
OSD	Oddělení správy domů
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
RMZ	Rada města Zlína
SMZ	Statutární město Zlín
tzn.	To znamená
tzv.	Takzvaný
ÚP	Úřad práce
UTB	Univerzita Tomáše Bati
ZMZ	Zastupitelstvo města Zlína

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Vzor obálky doplněné o ruční poznámku (The Behavioral Insight Team, 2016).....	45
Obr. 2 Vzor obsahu dopisu s jednotlivými úpravami (The Behavioral Insight Team, 2016).....	45

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Evidence bytové problematiky v letech 2014-2018 – údaje čerpány z výročních zpráv statutárního města Zlína 2014, 2015, 2016, 2017 a osobních konzultací (Statutární město Zlín, 2015, 2016, 2017, 2018b).....	38
Tabulka 2 Seznam kritérií s daným počtem bodů – údaje čerpány z dokumentu Pravidla poskytování bydlení v nájemních bytech v majetku statutárního města Zlína (Statutární město Zlín, 2018c, s. 6).....	40

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vzor Výzvy před podáním výpovědi

Příloha P II: Vzor Předžalobní výzvy

PŘÍLOHA P I: VZOR VÝZVY PŘED PODÁNÍM VÝPOVĚDI

Statutární město Zlín
Magistrát města Zlína
Odbor ekonomiky a majetku
náměstí Míru 12, 761 40 Zlín, pracoviště Zarámí 4421
tel. 577 630 963, hanarehakova@zlin.eu

Č. jednací: MMZL
Vyřizuje: Hana Řeháková
Zlín, 15.04.2019

VÝZVA PŘED PODÁNÍM VÝPOVĚDI

Vážený(á) pane(i),
na základě uzavřené nájemní smlouvy je Vaší povinností platit nájemné a plnění poskytovaná s užíváním bytu.

Na základě kontroly pohledávek a úhrad za plnění poskytovaná s užíváním bytu č. **obytného domu čp. v ulici Podlesí IV ve Zlíně** byl zjištěn ke dni **31.3.2019** dluh v **celkové výši 16315.00 Kč**, a to za:

- nájem a úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu ve výši 16185.00 Kč
- poplatek (úrok) z prodlení ve výši 130.00 Kč.

Upozorňujeme Vás na to, že Váš dluh na nájemném a úhradách za plnění poskytovaná s užíváním bytu **dosáhl výše odpovídající trojnásobku měsíčního nájemného a úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu nebo s ním související služby**, což je v souladu s § 2291 odst. 2. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, v platném znění, **důvodem k vypovězení nájmu bytu.**

Žádáme Vás o zaplacení dlužného nájemného a dlužné úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu včetně poplatků (úroku) z prodlení nejpozději **do 15.4.2019** na účet č. **9021-128661/0100**, variabilní symbol: **0082008152**, specifický symbol: **3110082** nebo osobně v hlavní pokladně Magistrátu města Zlína (budova radnice, nám. Míru 12, dveře č. 108 - přízemí, pokladní hodiny: pondělí a středa 7:30 - 17:00, úterý a čtvrtek 7:30 - 15:00, pátek 7:30 - 14:00). Po zaplacení bude konečná částka výše poplatku (úroku) z prodlení **dopočtena.**

Pokud dlužnou částku **neuhradíte v daném termínu**, bude Vám v souladu s § 2291 odst. 1. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, v platném znění, **vypovězen nájem bytu bez výpovědní doby.**

Dále Vás upozorňujeme, že v případě, že nedojde k úhradě výše uvedené dlužné částky v daném termínu, budeme nuceni tuto pohledávku vymáhat v soudním a případně exekučním řízení. V takovém případě budete povinen(a) uhradit rovněž náklady těchto řízení.

Hana Řeháková
evidence nájemného

PŘÍLOHA P II: VZOR PŘEDŽALOBNÍ VÝZVY

NAŠE ZN.:

VYŘIZUJE:

TEL.:

FAX:

E-MAIL: @zlin.eu

Jméno Příjemní

Ulice č.p.

000 000 Město

DATUM:

5.6

5.7 Věc : Výzva k úhradě před podáním žaloby

Vážený pane,

**na základě Nájemní smlouvy uzavřené dne xx.xx.xxxx (a následného dodatku),
jste povinen za .....hradit statutárnímu městu Zlínu, částku ve výši
..... Kč.**

**Sdělujeme Vám, že k dnešnímu dni dlužíte statutárnímu městu Zlínu za
..... částku ..... Kč a úrok z prodlení v zákonné výši, který
k dnešnímu dni činí ..... Kč, tj. celkem ..... Kč.**

Vyzýváme Vás k neprodlené úhradě dlužné částky v celkové výši ..... Kč, a to
v co nejkratší lhůtě od převzetí této výzvy, nejpozději do 10 pracovních dnů na účet
č.: 3049002/0800, VS xxxxxxxx.

**Nebude-li tato částka uhrazena, bude podána žaloba k příslušnému soudu.
Upozorňujeme Vás, že náklady soudního vymáhání a případné exekuce budou
připsány k Vaší tíži.**

S pozdravem

Jméno Příjemní

právník Odboru právního

Magistrátu města Zlína